

A detailed, high-contrast black and white map of Brno, Czech Republic, showing the city's street grid and building footprints. The map is oriented with North at the top. In the top left corner, there is a large, bold, black letter 'A'.

A

Kancelář
architekta
města Brna

05 Ekonomické podmínky

Podklady pro rozbor udržitelného rozvoje území
Územně analytické podklady 2020

Obsah

05.01	Městská ekonomika	5
05.01.01	Základní ekonomické ukazatele.....	5
05.01.02	Ekonomická aktivita	6
05.02	Zaměstnanost	7
05.02.01	Pracovní místa	7
05.02.02	Odvětvová struktura zaměstnanosti	9
05.02.03	Zaměstnanost cizinců	9
05.03	Podnikatelská infrastruktura	9
05.03.01	Kancelářské prostory	9
05.03.02	Produkční a skladovací plochy	10
05.03.03	Progresivní odvětví.....	14
05.04	Nezaměstnanost	16
05.04.01	Charakteristika trhu práce	16
05.04.02	Trh práce v městských částech	17
05.05	Hospodaření města	17
05.05.01	Rating	17
05.05.02	Daňové příjmy a rozpočet města	17
05.05.03	Ceny pozemků a půdy	19
05.06	Zjištění a vyhodnocení pozitiv a negativ	20

Seznam obrázků

Obr. 1	Vývoj HDP na obyvatele Brna, Prahy a Ostravy vzhledem k průměru EU v období let 2008 až 2017	5
Obr. 2	Vývoj PZI v okresech Brno-město a Brno-venkov v období let 1999 až 2018	5
Obr. 3	Vývoj hrubé měsíční průměrné mzdy v Brně a ČR v období let 2009 až 2019	6
Obr. 4	Změny zaměstnanosti dle sektorů hospodářství v Brně v období 1991, 2001 a 2011.....	6
Obr. 5	Počet pracovníků dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2019	7
Obr. 6	Podíl pracovníků na zkrácený úvazek (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2019	7
Obr. 7	Nová a celková nabídka kancelářských ploch (m ²) v Brně mezi roky 2013 a 2019.....	9
Obr. 8	Struktura realizované poptávky po kancelářských prostorách dle firemních sektorů za období let 2018 a 2019	9
Obr. 9	Míra neobsazenosti (%) a čistá absorpce (m ²) kancelářských ploch v Brně v období let 2013 až 2019	10
Obr. 10	Nejvyšší dosažitelné nájemné (EUR/m ² /měsíc) kancelářských ploch v Brně v období let 2012 až 2019	10
Obr. 11	Podíl pracovníků s VŠ vzděláním (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2019	13

Obr. 12 Podíl pracovníků s nejvyšší úrovní dovedností (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2019 13

Obr. 13 Podíl pracovníků ve výzkumu a vývoji v přepočtených počtech (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2019 14

Obr. 14 Podíl firem (%) spolupracujících na výzkumu a vývoji s veřejnými výzkumnými institucemi (včetně veřejných škol) v Brně k 31. 12. 2019 14

Obr. 15 Struktura uchazečů o zaměstnání podle nejvyššího dosaženého vzdělání za MČ Brna k 31. 12. 2019..... 16

Obr. 16 Daňová výtěžnost na 1 obyvatele Brna (v Kč) v období let 2000 až 2019..... 16

Obr. 17 Rozpočet města Brna v období let 1999 až 2019 17

Obr. 18 Výdaje rozpočtu na 1 obyvatele Brna (v Kč) v období let 1999 až 2019 17

Obr. 19 Kupní cena stavebních pozemků (v Kč/m²) v období 2007 až 2018 19

Obr. 20 Kupní cena stavebních pozemků – bazický index (100 = počátek) v období 2007 až 2018..... 19

Seznam tabulek

Tab. 1 Počet obyvatel, zaměstnaných a obsazených pracovních míst v krajských městech ČR v letech 1991, 2001 a 2011 22

Tab. 2 OPM na 1 000 zaměstnaných osob / obyvatel a saldo dojížd'ky v krajských městech ČR v letech 1991, 2001 a 2011 22

Tab. 3 Počty registrovaných ekonomických subjektů v Brně v letech 2009 až 2019 22

Tab. 4 Zaměstnanost cizích státních příslušníků v Brně na přelomu let 2019 a 2020 23

Tab. 5 Základní charakteristika trhu práce v Brně v období let 2014 až 2019 (vždy k 31. 12.) 24

Tab. 6 Uchazeči o zaměstnání z řad znevýhodněných skupin osob na trhu práce v Brně v období let 2014 až 2019 (vždy k 31. 12.), % = podíl dané skupiny na všech uchazečích o zaměstnání 24

Tab. 7 Rating hospodaření města Brna dle mezinárodních ratingových agentur v období let 2009 až 2019 24

Seznam schémat

- Schéma 05.01 Pracovní místa v gridové síti v roce 2018
- Schéma 05.02 Plochy kancelářských objektů v roce 2019 a coworkingová centra
- Schéma 05.03 Zařízení výroby a výrobní zóny
- Schéma 05.04 Progresivní firmy
- Schéma 05.05 Nezaměstnanost v MČ k 31.12.2019

05.01 Městská ekonomika

Město Brno lze považovat, nejen v českém kontextu, za populačně velké sídlo (v rámci států Visegrádské čtyřky se jedná o 11. populačně největší město). Tato skutečnost ovlivňuje i podobu jeho ekonomiky, jelikož se jedná o typický urbánní prostor.

Po několik století soupeřilo město Brno o postavení hlavního města Moravy s asi 60 km vzdálenou Olomoucí, toto postavení získalo definitivně až na konci 18. století. Tehdy se ještě jednalo o preindustriální město. Zásadní změnu přinesla průmyslová revoluce v 19. století, kdy se ve městě rozvinul zejména textilní průmysl, a to si tak získalo přezdívku „rakouský“, resp. „moravský Manchester“. Tento impuls znamenal značný příliv nové pracovní síly (a s tím mimo jiné i vznik fenoménu dělnických kolonií) či spojení Brna s Vídní pomocí železnice v roce 1839 (jednalo se o první parostrojní železnici na území dnešní ČR). Brno se tak stalo zcela industriálním městem, jeho význam ještě vzrostl po vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918 a vzniku tzv. Velkého Brna v roce 1919, kdy byla s Brnem sloučena do té doby samostatná města Královo Pole a Husovice a dalších 21 obcí. Také v období socialismu patřilo mezi klíčová odvětví textilnictví (Vlněna, Mosilana), a stále více se prosazovalo strojírenství, v jehož rámci zaměstnávaly 4 klíčové podniky každý kolem 10 000 zaměstnanců (Zetor, Zbrojovka, Královopolská strojírna, První brněnská strojírna), a dále též elektrotechnický průmysl (Elektrotechnické závody).

Transformace 90. let 20. století, kdy nastal přechod z centrálně řízeného hospodářství na tržní ekonomiku, s sebou přinesla řadu změn. Za prvé úpadek výrobních odvětví (deindustrializace), kdy řada velkých a známých firem zcela ukončila svou činnost, či výrazně snížila svou velikost. Hospodářství několika málo velkých firem se přeměnilo na ekonomiku značného množství malých a středně velkých subjektů, rozplynula se jasná specializace. Začala výstavba významné podnikatelské infrastruktury (především Brněnská průmyslová zóna Černovická terasa a Český technologický park).

V rámci nárůstu sektoru služeb (terciarizace) se klíčovými subjekty staly vysoké školy, zdravotnická zařízení a instituce veřejné správy. Brno se stalo tzv. „univerzitním městem“, což se odráží v koncentraci vysoce vzdělané pracovní síly, infrastruktury pro rozjezd progresivních odvětví. Mezi úspěšné a známé firmy patřily či patří výrobce antivirových programů AVG, internetový vyhledávač letenek Kiwi.com (dříve SkyPicker) či výrobce mikroskopů Thermo Fisher Scientific. Vzhledem k orientaci lokální ekonomiky na informační a komunikační technologie se Brno postupně stává centrem těchto odvětví, což podporují dvě informatické fakulty, na Masarykově univerzitě a Vysokém učení technickém v Brně.

05.01.01 Základní ekonomické ukazatele

Hrubý domácí produkt

K měření výkonnosti ekonomiky je tradičně využíván ukazatel hrubého domácího produktu (HDP), který je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území. Nejmenší územní jednotkou, za kterou je HDP oficiálně sledováno, je v ČR kraj. HDP za urbanizovaná území lze stanovit pouze expertním odhadem. Expertní odhad je odvozen od dat za krajskou úroveň a respektuje meziroční změny v odvětvové struktuře na této regionální úrovni.

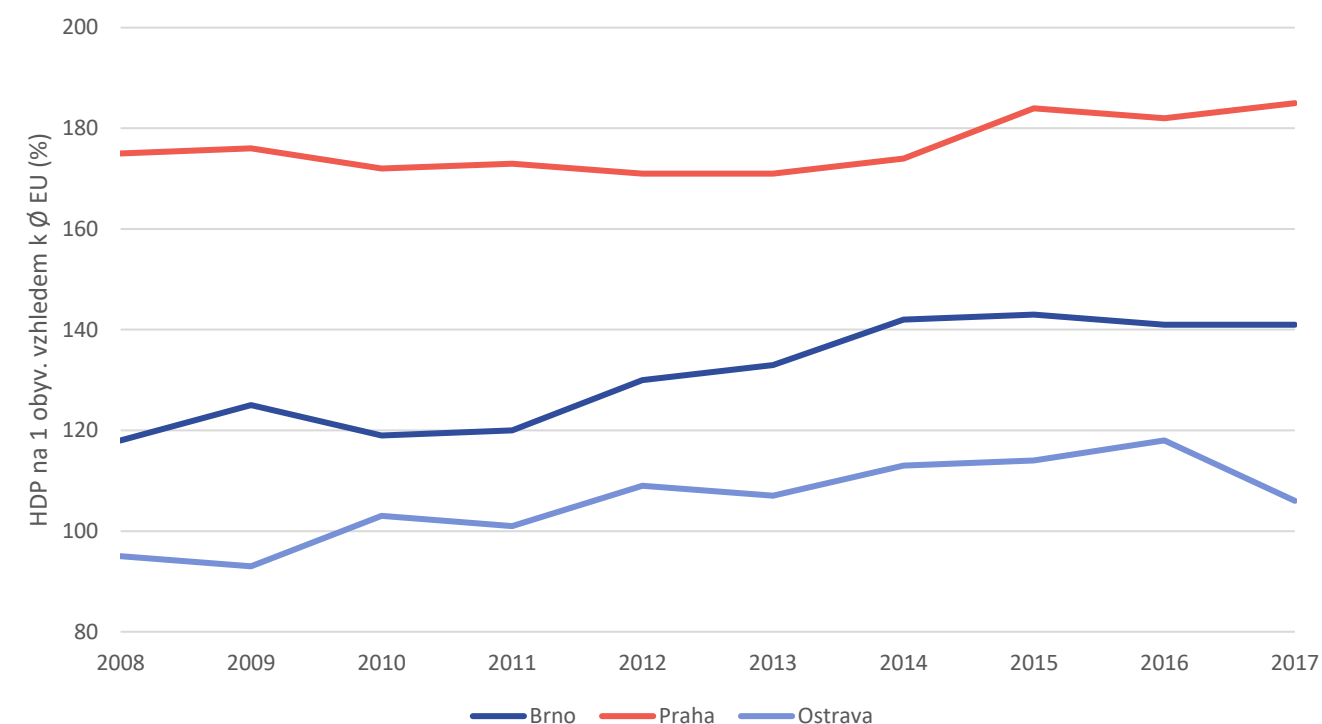
Proměny HDP na obyvatele zachycuje vývoj v letech 2008 až 2017 na úrovni tří populačně největších měst ČR (viz Obr. 1). Ve všech případech lze identifikovat postupný nárůst HDP na obyvatele vzhledem k průměru Evropské unie (EU); HDP je od roku 2012 přepočítáno na průměr EU28, jelikož v roce 2013 přistoupilo Chorvatsko (do té doby byla data HDP počítána za EU27). V roce 2017 tak Praha dosahovala 185 %, Brno 141 % a Ostrava 106 %. Pořadí tří měst se oproti situaci v roce 2008 nijak nezměnilo, ale HDP na obyvatele Brna vzrostlo o 23 p. b. vzhledem k průměru EU, zatímco HDP na obyvatele Ostravy o 11 p. b. a Prahy jen o 7 p. b. Rozdíl mezi Prahou na jedné straně a Brnem na druhé straně se tak snížil.

V rámci státu se ukazatel HDP na obyvatele od vstupu ČR do EU postupně přibližuje evropskému průměru. HDP města Brna je nadprůměrné vzhledem celorepublikovému průměru i průměru zemí EU. Brněnská metropole se tak řadí hned za hlavní město Prahu z pohledu ekonomické výkonnosti a lze ji považovat za druhý největší ekonomický pól růstu v rámci ČR.

Přímé zahraniční investice

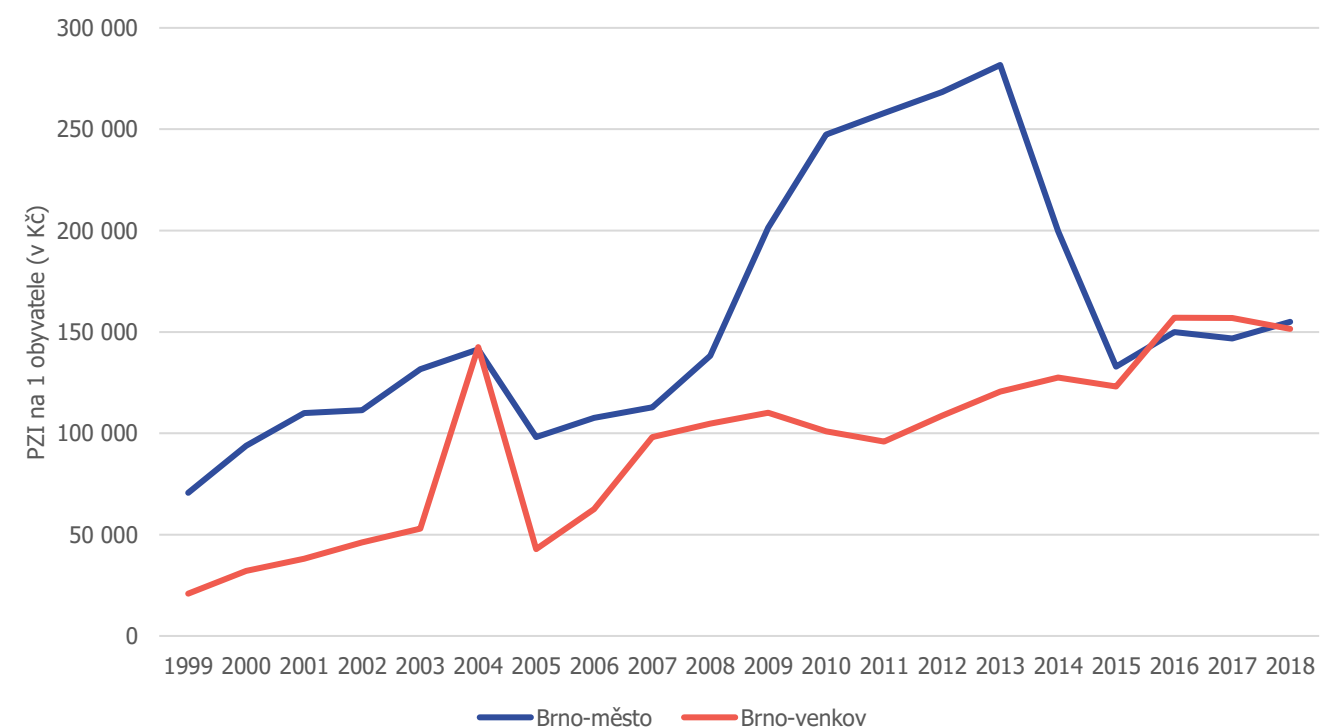
Výrazným porevolučním fenoménem ekonomiky se staly přímé zahraniční investice, které s sebou nesou spoustu pozitivních aspektů (vznik či zachování pracovních míst, dostatek kapitálu a manažerských zkušeností, zapojení do globálních dodavatelsko-odběratelských řetězců atd.), ale též negativních efektů (externí kontrola ekonomiky, někdy využívání až zneužívání levné pracovní síly atd.).

Dle statistiky České národní banky (ČNB) ještě v roce 1999 činil kumulativní součet PZI v Brně 27 mld. Kč, tedy 71 tis. Kč na obyvatele. V zázemí Brna (okres Brno-venkov) se jednalo o více než 3 mld. Kč přímých zahraničních investic a 21 tis. Kč na obyvatele. O deset let později v době vrcholící globální ekonomické krize představoval kumulativní součet PZI v Brně částku již 75 mld. Kč, tedy 201 tis. Kč na obyvatele. V případě okresu Brno-venkov bylo evidováno 22 mld. Kč celkem a při přepočtu na obyvatele pak 110 tis. Kč. Po odchodu některých velkých zahraničních investorů po roce 2013 z Brna činila celková kumulativní částka PZI v roce 2018 zhruba 59 mld. Kč, tedy 155 tis. Kč na obyvatele. Hodnoty za okresy Brno-město a Brno-venkov se tak sobě vyrovnaly (viz Obr. 2). Uváděné okresy fungují

Obr. 1 Vývoj HDP na obyvatele Brna, Prahy a Ostravy vzhledem k průměru EU v období let 2008 až 2017

Zdroj: ČSÚ, Eurostat, MMB

Obr. 2 Vývoj PZI v okresech Brno-město a Brno-venkov v období let 1999 až 2018

Zdroj: ČNB, 2020

zejména pro zahraniční investory jako jeden celek (jádro a nejbližší zázemí), některé investice je výhodnější lokalizovat na okrajích populačně velkých měst kvůli napojení na dopravní infrastrukturu či volným plochám pro výstavbu (tzv. komerční suburbanizace), což však s sebou nese i mnohé negativní aspekty (tlak na zástavbu zemědělské půdy, dopad na krajinný ráz atd.).

Průměrná mzda

Hrubá měsíční průměrná mzda v Brně a v celé ČR měla v období let 2009 až 2019 obdobnou dynamiku růstu (viz Obr. 3). V roce 2009 se jednalo v Brně o zhruba 24 000 Kč a prvních pět let do roku 2014 výše mzdy spíše stagnovala, následoval pravidelný meziroční nárůst až do výše necelých 39 000 Kč v roce 2019. Pozitivní zprávou je, že kromě roku 2014 byla průměrná mzda v Brně vždy vyšší ve srovnání s průměrnou mzdou v celé ČR, a to maximálně o 10 %. Vyšší mzda v Brně oproti celorepublikovému průměru je dána charakterem městské ekonomiky – vyšší podíl progresivních a vysoce kvalifikovaných odvětví, která jsou spojená s vyšší odměnou za práci.

05.01.02 Ekonomická aktivita

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo

Podle sčítání lidu 1991 žilo v Brně 204 tis. ekonomicky aktivních obyvatel, což představovalo zhruba 52 % všech obyvatel města. O deset let později se jednalo o 194 tis. ekonomicky aktivních obyvatel (tj. opět 52 % všech obyvatel) a při zatím posledním sčítání lidu v roce 2011 opět o 194 tis. ekonomicky aktivních obyvatel (50 % všech obyvatel).

V důsledku ekonomické transformace dochází ke změnám ve struktuře zaměstnanosti dle hospodářských odvětví (viz Obr. 4). Trend deindustrializace hospodářství je doprovázen nárůstem podílu zaměstnanců v sektoru služeb a věrně odráží celorepublikový vývoj. Téměř 75 % ekonomicky aktivních rezidentů Brna pracuje ve službách, 25 % v průmyslu, podíl zaměstnanců v priméru je zanedbatelný.

Tradiční průmyslová odvětví (těžba, zpracovatelský průmysl, stavebnictví) jsou z části nahrazována lehkým průmyslem a nerušící výrobou; dochází k automatizaci výroby. V prostoru jádrového města se objevují kreativní odvětví nezatěžující svými vlivy své okolí. Tato změna se zásadním způsobem propisuje do charakteru urbánního prostředí umožňujícího vyšší smíšenost funkcí. Transformace hospodářství spolu s měnícími se nároky a externalitami pracovních činností musí být reflektovány v rámci územního a strategického plánování města.

Obsazená pracovní místa

Na základě sčítání lidu, domů a bytů (SLDB), které obsahuje data o dojížděce a vyjížděce za prací, lze spočítat i obsazená pracovní místa (OPM). V roce 1991 bylo v Brně 252 tis. obsazených pracovních míst, v roce 2001 pak 227 tis. míst a v roce 2011 se

jednalo o 244 tis. míst. Ve všech třech sledovaných letech se jednalo o druhou nejvyšší hodnotu počtu obsazených pracovních míst mezi krajskými městy ČR hned po Praze (viz Tab. 1).

Co se týče dat ze SLDB 2011, vzhledem k neúplné statistice o dojížděce a změně metodiky, kdy pracovníci s více jak jedním místem pracoviště nebo pracovníci s mobilním charakterem zaměstnání nově neuváděli místo pracoviště, jsou hodnoty OPM, stejně jako jejich relativizovaná podoba a ukazatel salda dojížděky, spočteny dle kalibrovaných dat o dojížděce (viz kapitola 03 Město).

Při přepočtu OPM na 1 000 zaměstnaných osob bydlících na příslušném území či na 1 000 obyvatel však Brno ve všech letech Prahu převyšovalo (viz Tab. 2). Nicméně Brno (a tak i Prahu) zase převyšovala další tři krajská města – Olomouc, České Budějovice a Jihlava. V případě salda dojížděky, tedy rozdílu mezi počtem dojíždějících a vyjíždějících, vykazovala krajská města (až na jednu výjimku) vždy kladné hodnoty – logicky do nich více osob za prací přijíždělo, než vyjíždělo. Nejvyšších hodnot dosahovalo vždy hlavní město Praha. V případě Brna se v roce 1991 jednalo o 48 tis. osob (a vyšší hodnotu kromě Prahy vykazala i Ostrava), v roce 2001 pak o 52 tis. osob a v roce 2011 o více než 68 tis. osob (v obou posledních případech již Brno evidovalo druhou nejvyšší hodnotu).

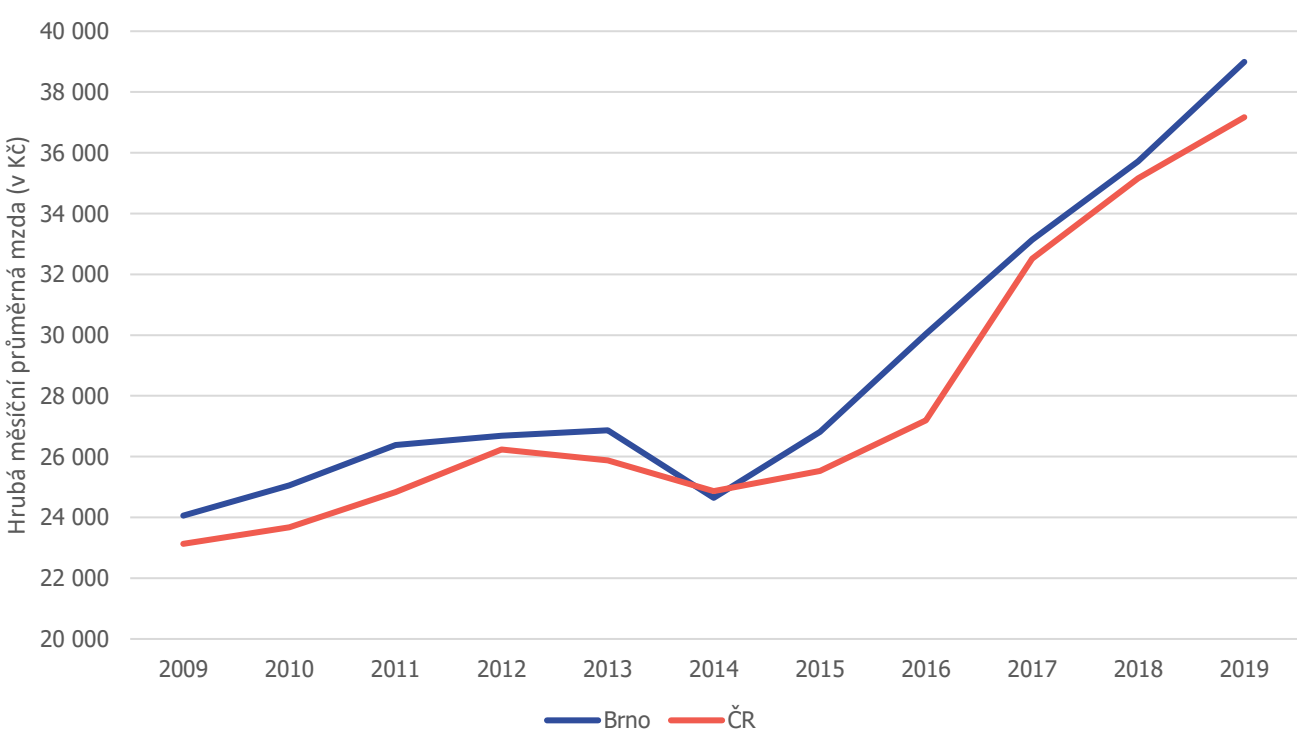
Struktura ekonomických subjektů

Struktura ekonomických subjektů dle velikostních kategorií (počtu zaměstnanců) je poskytována Českým statistickým úřadem (ČSÚ), přičemž zdrojem statistiky je Registr ekonomických subjektů (RES). RES je veřejným seznamem, který je veden podle § 20 zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů. Zápis do RES má pouze evidenční význam.

Interpretace statistiky z RES naráží na řadu limitů. Jedná se o chybějící údaje u počtu zaměstnanců, v případě Brna tato informace chybí u asi 60 % subjektů. I přes vysoký podíl subjektů s neuvedeným počtem zaměstnanců lze předpokládat, že tato skutečnost nemá zásadní vliv na statistiku velikostních kategorií subjektů – naprostá většina subjektů s neuvedeným počtem jsou podnikající fyzické osoby (bez zaměstnanců), kdy řada z nich již ukončila svou aktivní činnost. Dalším limitem využití RES pro analytické (statistické) účely je evidence subjektů k sídlu subjektu, která nereflektuje rozmístění poboček. Zároveň statistika neříká nic o subjektech, které v Brně působí, ale sídlo mají registrováno mimo administrativní hranice Brna. Velikostní strukturu ekonomických subjektů je tak nutno vnímat orientačně.

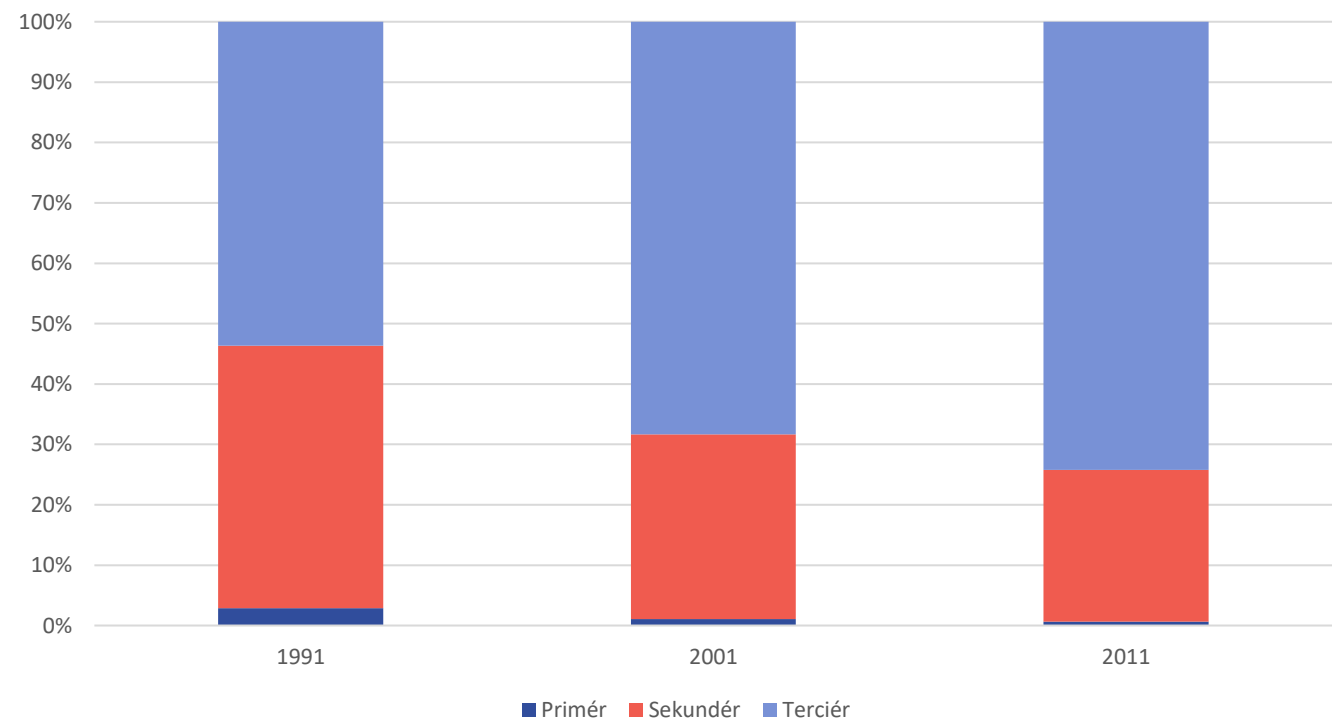
V době vrcholící globální ekonomické krize v roce 2009 bylo v Brně registrováno 117 tis. ekonomických subjektů (viz Tab. 3). Každý následující rok se jejich počet zvyšoval, až bylo o deset let později v roce 2019 v Brně registrováno téměř 140 tis. ekonomických subjektů. Jejich počet se tak v období let 2009 až 2019 zvýšil o necelých 23 tis. (tj. nárůst o 19 %).

Dle počtu zaměstnanců spadalo v roce 2019 nejvíce podniků do kategorií neuvedeno (85 tis. subjektů) a bez zaměstnanců (38 tis.

Obr. 3 Vývoj hrubé měsíční průměrné mzdy v Brně a ČR v období let 2009 až 2019

Zdroj: Profesia CZ, 2020

Obr. 4 Změny zaměstnanosti dle sektorů hospodářství v Brně v období 1991, 2001 a 2011

Zdroj: ČSÚ, 1991, 2001, 2011

subjektů). Alespoň 1 zaměstnanec uvedlo téměř 17 tis. ekonomických subjektů. Nejčastěji se jednalo o malé podniky do 50 zaměstnanců (16 928 subjektů = 96 % všech subjektů s uvedenými zaměstnanci). Na podniky střední velikosti (50 až 249 zaměstnanců) připadalo 601 ekonomických subjektů (tj. 3 % všech) a na velké podniky (250 zaměstnanců a více) pak 139 ekonomických subjektů (tj. 1 % všech). Právě vysoký podíl malých a středních podniků je pro městskou ekonomiku typický, obzvláště v rámci sektoru služeb. Tyto podniky jsou nezřídka navázány i na jiné (větší) podniky či univerzitní a vědecká pracoviště. Zásadní roli též hrají osoby samostatně výdělečně činné, resp. živnostníci.

Mezi největší zaměstnavatele v Brně patří především ekonomické subjekty ze sektoru služeb, a to z odvětví zdravotní a sociální péče a vzdělávání. Jedná se především o fakultní nemocnice (FN Brno a FN u sv. Anny v Brně) a univerzity (Masarykova univerzita, Vysoké učení technické v Brně, Mendelova univerzita v Brně). Tyto subjekty pak doplňují orgány veřejné správy a obrany (Krajské ředitelství policie Jihomoravského kraje, Statutární město Brno) a subjekty z odvětví dopravy (Dopravní podnik města Brna). Do skupiny největších zaměstnavatelů patří také firma z oblasti informačních technologií, a sice IBM Global Services Delivery Center.

Ačkoliv RES uvádí i jiné z hlediska počtu zaměstnanců velké zaměstnavatele se sídlem v Brně, nejedná se v řadě případů o subjekty působící pouze v jihomoravské metropoli. Naopak v Brně funguje množství poboček firem se sídlem mimo Brno, které statistika RES pro Brno nezachytí (viz výše v textu).

05.02 Zaměstnanost

Makroekonomické ukazatele ekonomické výkonnosti a oficiální statistiky (např. SLDB, RES) dokládají kontext a obecný rámec městské ekonomiky, avšak neposkytují bližší obraz ekonomické (prostorové) struktury města. Z toho důvodu je pro analýzu a hodnocení zaměstnanosti (ale i jiných charakteristik v dalších částech textu) vhodné použít alternativní zdroje dat. Snahou je především získat obraz o vnitroměstské distribuci pracovních míst a o struktuře zaměstnanců.

05.02.01 Pracovní místa

Data o pracovních místech vychází z RES, přičemž informace v RES byly podrobeny bližší analýze a doplněny dalšími daty o komerční vybavenosti města. Výsledkem je modelovaný odhad počtu pracovních míst (KAM, Lokalizace obsazených pracovních míst v Brně, 2018), kdy výstupy jsou relevantní pro agregovaná data v prostorových jednotkách s minimálním měřítkem a velikostí čtverce 250 m x 250 m. Data o rozmístění a počtu pracovních míst jsou důležitá k hodnocení dílčích aspektů rozvoje území, jako je např. funkční struktura města, dostupnost pracovních příležitostí,

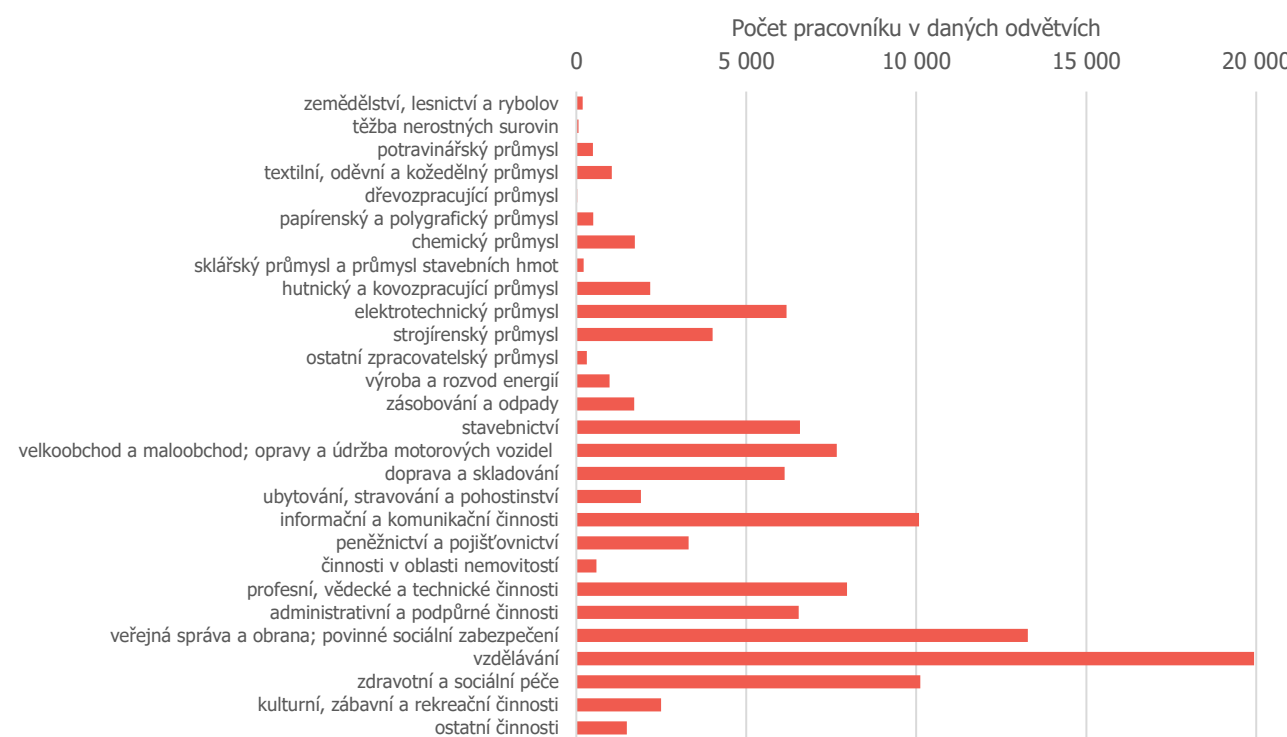
nároky na dopravní obslužnost nebo centralita městského prostoru.

Pracovní místa jsou v rámci města Brna rozložena nerovnoměrně (viz Schéma 05.01). Vyšší koncentrace pracovních míst se nachází v centrální části (širším historickém centru), kde je naopak oslabena rezidenční funkce. Velmi často se jedná o pracovní místa ve službách, která nevyžadují tak velké nároky na prostor. Dalšími výraznými oblastmi koncentrace jsou oblasti průmyslových zón (např. průmyslová zóna Černovická terasa) a vědecko-technologických parků (např. Český technologický park). Za centrum pracovních míst lze považovat i oblast Kampusu v Bohunicích. Roli hraje též rozložení klíčové dopravní infrastruktury, kdy se pracovní místa koncentrují podél nich (např. Lidická / Štefánikova / Palackého třída či Vídeňská / Heršpická). Oproti tomu typicky rezidenční oblasti (sídlíště, okrajové městské části (MČ)) výraznou koncentraci pracovních míst nenabízejí.

Historické centrum si drží výsadní pozici z hlediska počtu a koncentrace pracovních míst i přes intenzivní nárůst ploch ekonomických aktivit v okrajových částech města v posledních letech.

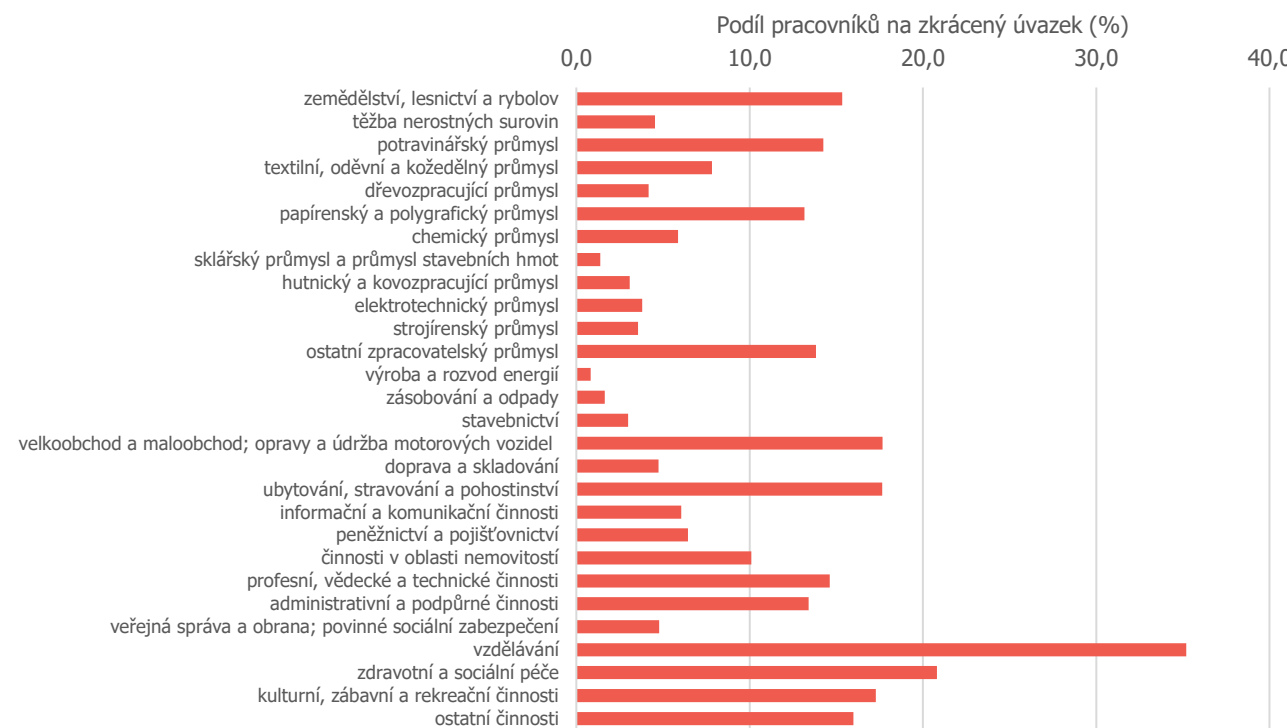
Stopa „Posvitavské průmyslové zóny“ (původní manufaktury a továrny v dnešním východním a jihovýchodním širším městě) z industriální éry rozvoje města je zřejmá, avšak doplněna o nové komerční zóny především v jižním segmentu města v blízkosti dálnice D1 a velkého městského okruhu. Postindustriální transformace navíc znamenala zásadní změnu pro flexibilitu výroby, která se projevila ve spotřebním chování a na trhu práce. Charakter původně průmyslových zón (textilní průmysl, strojírenství, cementárny, energetické závody) byl funkčně přetvářen na zóny spojující lehkou výrobu, logistiku, montáže, velkoobchod, administrativu či kreativní průmysl. Řada průmyslových areálů však zůstala opuštěna a nevyužívána; takové plochy a objekty lze označit jako brownfields (viz kapitola 09 Potenciál rozvoje města).

Vedle regenerovaných (zejména industriálních) lokalit vznikla nová centra ekonomických aktivit. Ta sdružují především ekonomické subjekty v oblasti tzv. progresivních odvětvích, tedy odvětvích kladoucích vyšší nároky na kvalifikovanost pracovní síly. Jedná se zejména o sféru znalostní ekonomiky (angl. knowledge economy), která zahrnuje vědu, výzkum a vývoj, či informační technologie a inovace, ale také o oblast bankovníctví, poradenství a jiných služeb pro podniky. V prostoru města Brna byly lokalizační faktory nových center ovlivněny především dostupností nezastavěných ploch a relativní blízkostí nadřazené dopravní infrastruktury. V měřítku Brna dotváří tato centra polycentrický charakter města (z pohledu pracovních aktivit), avšak v měřítku jednotlivých čtvrtí představují spíše monofunkční územní celky s nižší kvalitou veřejných prostranství a horším napojením na stávající městskou strukturu, a to především z hlediska pěší a veřejné dopravy.

Obr. 5 Počet pracovníků dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2019

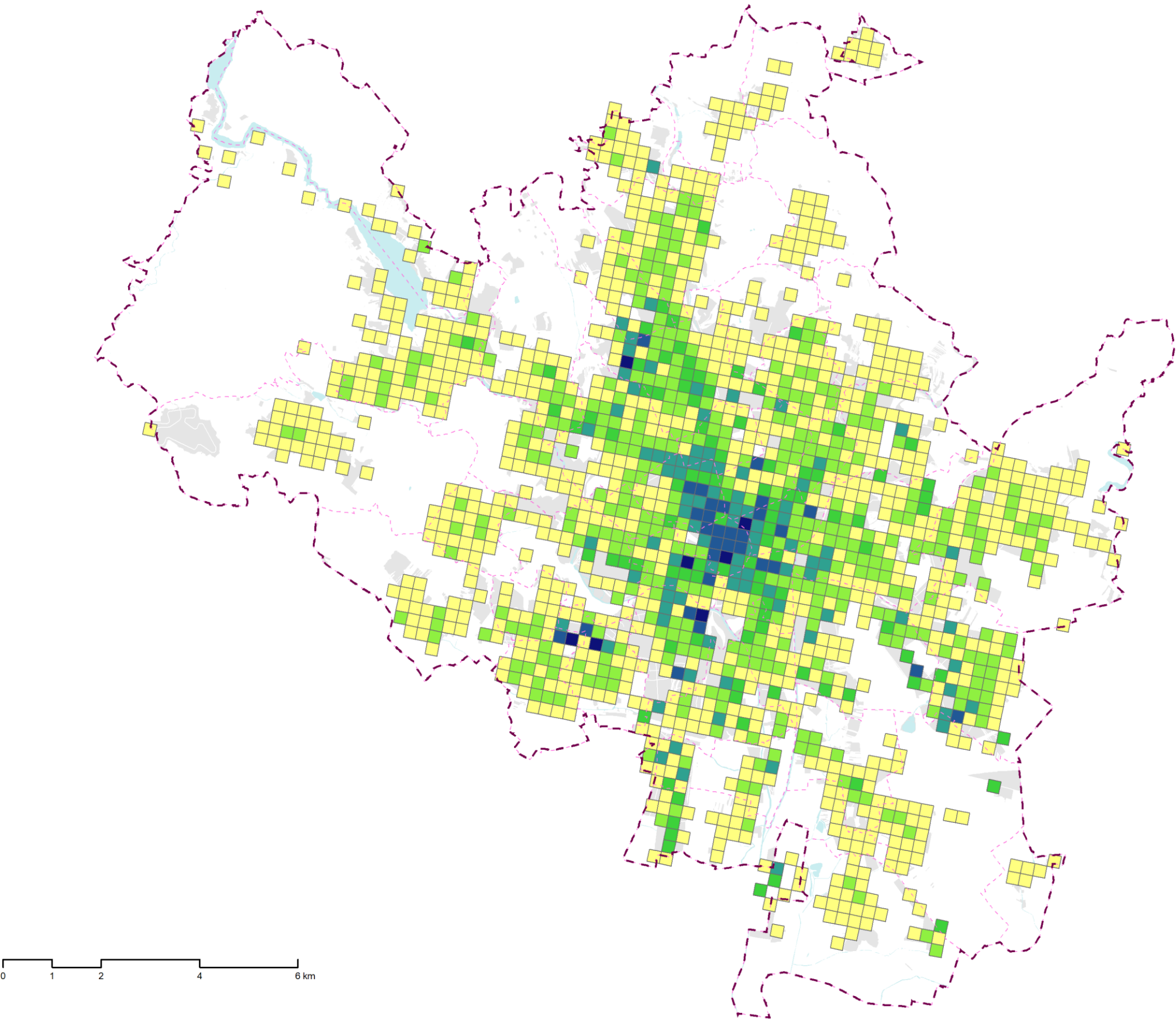
Zdroj: ÚP ČR, 2019

Obr. 6 Podíl pracovníků na zkrácený úvazek (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2019

Zdroj: ÚP ČR, 2019

Schéma 05.01 Pracovní místa v gridové síti v roce 2018

Počet pracovních míst

- 1 - 100
- 101 - 300
- 301 - 500
- 501 - 1 000
- 1 001 - 2 000
- 2 001 a více

- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Zdroj: KAM, 2018

Schéma ukazuje výsledky odhadu lokalizace počtu pracovních míst. Počet pracovních míst není (v relevantních případech) vázán na sídlo firmy, ale ukazuje faktické rozmístění pracovníků dle místa výkonu práce. Limitem analýzy jsou především mobilní zaměstnání (logistika, kurýři, řidiči), která nejsou zachycena.

05.02.02 Odvětvová struktura zaměstnanosti

Průzkum zaměstnanosti v Jihomoravském kraji ke konci roku 2019 podchytil téměř 120 000 zaměstnanců v Brně. Jednalo se o výběrové šetření Úřadu práce ČR (ÚP ČR) – krajské pobočky v Brně a Jihomoravského kraje, které se primárně zaměřovalo na ekonomické subjekty větší než 20 zaměstnanců. Odvětví s největším počtem zaměstnaných odpovídají největším zaměstnavatelům mezi jednotlivými ekonomickými subjekty. Na konci roku 2019 tak nejvíce osob pracovalo v Brně v odvětví vzdělávání (17 %), dále pak veřejné správy a obrany (11 %), zdravotní a sociální péče (9 %) a informačních a komunikačních činností (9 %). Z výrobních odvětví dominovalo stavebnictví (6 %), elektrotechnický průmysl (5 %) a strojírenství (3 %). Jen zanedbatelný počet osob náležel do prvního sektoru ekonomiky (zemědělství, lesnictví a rybolov) (viz Obr. 5).

Pracovní trh v České republice není příliš flexibilní, což dokládá i nízký počet osob pracujících na zkrácený úvazek. Přitom právě práce na zkrácený úvazek je vhodným nástrojem pro snižování nezaměstnanosti u osob s nevýhodným postavením na trhu práce – jedná se o studenty či čerstvé absolventy, dále pak osoby vracející se na trh práce po rodičovské dovolené či seniory, kteří trh práce postupně opouštějí.

Dle Průzkumu zaměstnanosti tak v Brně ke konci roku 2019 pracovalo na zkrácený úvazek jen 14 % osob. V rámci struktury dle odvětví ekonomiky se jednalo především o pracovníky z odvětví vzdělávání (35 % osob v tomto odvětví pracovalo na zkrácený úvazek), zdravotní a sociální péče (21 %), velkoobchod a maloobchod (18 %), ubytování, stravování a pohostinství (18 %) a kulturní, zábavní a rekreační činnosti (17 %). Naopak velmi malý podíl zaměstnání na zkrácený úvazek nabízely průmyslové obory (energetický průmysl, průmysl skla a stavebních hmot, hutnický a kovo zpracující průmysl) (viz Obr. 6).

05.02.03 Zaměstnanost cizinců

Město Brno je vzhledem ke svému charakteru (populační velikost, univerzitní město atd.) také centrem zaměstnanosti cizinců, resp. cizích státních příslušníků. Na přelomu let 2019 a 2020 působilo legálně na brněnském trhu práce více než 47 000 cizích státních příslušníků, z toho 90 % bylo evidováno na Úřadu práce ČR jako zaměstnanci a zbylých 10 % pak činili podnikatelé (byla jim vydána živnostenská oprávnění) (viz Tab. 4).

Téměř polovinu (47 %) všech zahraničních pracovníků představovali Slováci, což je dáno geografickou a kulturní blízkostí. Výrazné zastoupení měli ještě Ukrajinci (16 %), i v tomto případě hraje roli geografická a kulturní blízkost, i když už ne tak výrazně jako v případě Slováků. S větším odstupem pak následují příslušníci dalších postsocialistických států střední a východní Evropy (Rumunsko, Rusko, Bulharsko, Maďarsko, Polsko). Výjimku tvoří Vietnamci, jejichž přítomnost je dána historickými

vazbami již z dob socialismu. V případě Vietnamců je také specifické, že podnikatelé (56 %) převyšují zaměstnance evidované na Úřadu práce ČR (44 %). Do celkového obrazu zaměstnanosti cizinců je třeba brát v potaz i pololegální a nelegální práci (zejména v dělnických profesích), ta však není nijak datově podchycena.

I když patří město Brno mezi ekonomická jádra ČR a podíl cizích zahraničních příslušníků na pracovní síle je v Brně v českém kontextu relativně velký, převažují na lokálním trhu práce cizinci z postsocialistických zemí střední a východní Evropy, zemí bývalého SSSR a méně rozvinutých (až rozvojových) zemí. Tito pracovníci také obsazují méně kvalifikované profese. Naopak zaměstnance z vyspělých zemí zastupují na trhu práce především občané tzv. starých členských zemí EU. Na přelomu let 2019 a 2020 se jich v Brně na trhu práce pohybovalo 3 297 osob, tj. 7 % všech cizinců. Nejčastěji se jednalo o příslušníky Itálie (609 osob), Řecka (506 osob), Spojeného království (455 osob), Španělska (337 osob) a Německa (317 osob). Z vyspělých států mimo Evropu byli nejčastěji evidováni občané USA (250 osob) a Japonska (71 osob). Tato druhá skupina pracovníků pak častěji zastává více kvalifikované, nezdědka manažerské a řídicí pozice.

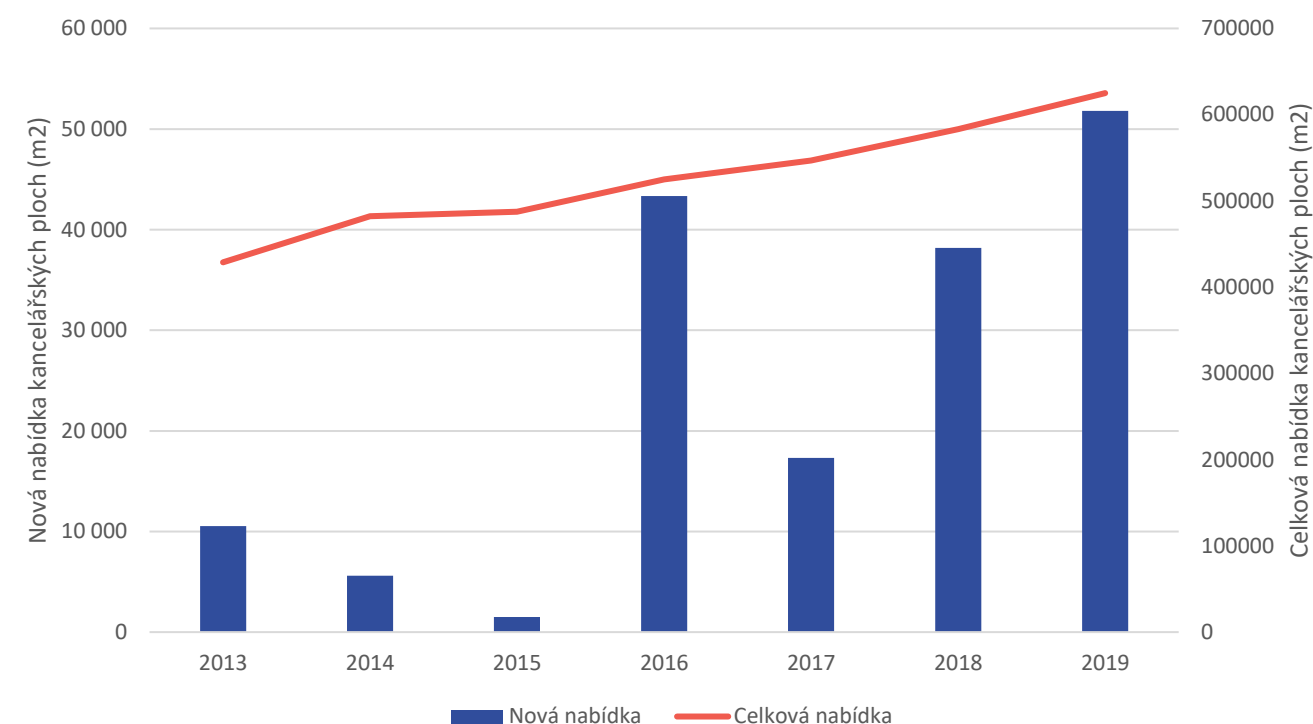
05.03 Podnikatelská infrastruktura

05.03.01 Kancelářské prostory

V rámci kancelářského trhu je Brno hned za Prahou druhým nejatraktivnějším městem z hlediska nabídky i poptávky po kancelářských prostorách. Základní analýza kancelářských ploch je provedena na základě dat poskytnutých platformou Regional Research Forum sdružující největší realitní agentury.

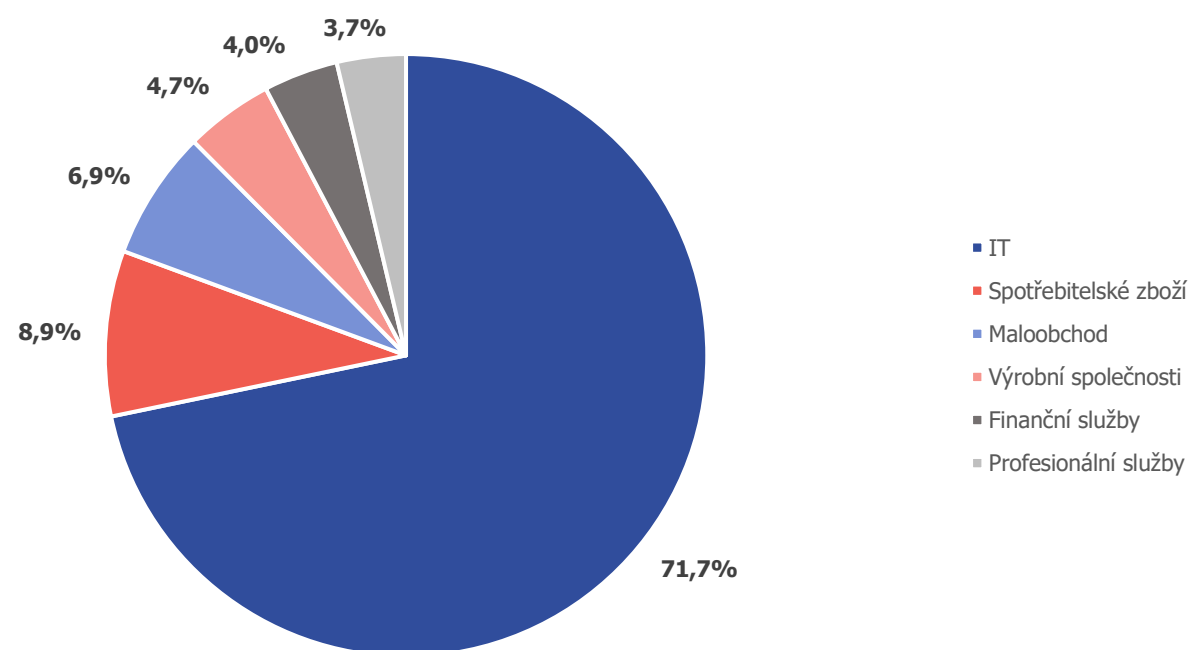
Dle sdružení Regional Research Forum dosáhla celková nabídka kancelářských ploch na konci roku 2019 zhruba 625 000 m² (viz Obr. 7). Trend stabilně rostoucí celkové nabídky akceleroval v posledních letech, kdy meziroční nárůst v letech 2018 i 2019 činil 7 %. Například v druhé polovině roku 2019 byly dokončeny kompletní rekonstrukce kancelářských budov ZET.office (19 000 m²) v bývalém průmyslovém areálu brněnské Zbrojovky, Moravák Brno na Moravském náměstí, Babák Office na ulici Jana Babáka a výstavba kancelářské budovy na Svatopetrské. Zásadní posun zaznamenala výstavba projektu Campus Science Park v bohunickém kampusu a také byla dokončena výstavba komerčních prostor na Ponávce CT Office. Na konci roku 2019 bylo ve výstavbě přes 50 000 m² nových kancelářských ploch. I v nejbližších letech je tak očekáván růst celkové nabídky.

Celková roční realizovaná poptávka se od roku 2013 pohybuje kolem 30 000 m² kancelářských ploch. V druhé polovině roku 2019 se celková realizovaná poptávka dostala nad hodnotu 54 000 m². Čistá poptávka, která na rozdíl od celkové neobsahuje

Obr. 7 Nová a celková nabídka kancelářských ploch (m²) v Brně mezi roky 2013 a 2019

Zdroj: Regional Research Forum, 2019

Obr. 8 Struktura realizované poptávky po kancelářských prostorách dle firemních sektorů za období let 2018 a 2019

Zdroj: Regional Research Forum, 2019

renegociace, prodloužení pronájmů a podnájem, dosahovala v letech 2018 a 2019 v průměru 80 % celkové poptávky.

Z hlediska struktury realizované poptávky jednoznačně dominují ekonomické subjekty v oboru IT, jejichž podíl na celkové poptávce v letech 2018 a 2019 dosahoval přes 70 % a i v letech předešlých byly hlavním tržním segmentem poptávajícím kancelářské plochy (viz Obr. 8). Společnosti poskytující IT služby jsou tak hybnou silou celkové poptávky kancelářských prostor.

Význam a potenciál kancelářského trhu lze nepřímou vyvozovat z ukazatele čisté absorpce. Čistá absorpce uvádí, kolik m² kancelářských ploch je schopen trh absorbovat za určité období. Jedná se tedy o rozdíl celkové obsazené kancelářské plochy mezi danými obdobími. Objem plánovaných projektů by tak měl vycházet i z ukazatele čisté absorpce, jakožto potenciálu městské ekonomiky naplnit prostory novými nájemci. Průměrná roční čistá absorpce ve městě Brně se od roku 2013 pohybuje nad hranicí 30 000 m². Míra neobsazenosti, tedy podíl fyzicky volných prostor v dokončených budovách na celkové výměře, se ke konci roku 2019 pohybovala nad 10 % (viz Obr. 9). Dlouhodobě je podíl neobsazených ploch relativně vysoký, ačkoliv v posledních letech se mírně snížil. Příčinou je vysoká atraktivita Brna na kancelářském trhu a vysoká nabídka kancelářských ploch, která je ne vždy absorbována (zejména u budov nejvyšší třídy a kvality standardů).

I přes existující míru neobsazenosti je kancelářský trh v Brně poměrně dynamický. Atraktivitu trhu dokládá výše pronájmů kanceláří. Dle statistik Regional Research Forum bylo Brno ke konci roku 2019 z pohledu pronájmu kanceláří nejdražší mezi regionálními městy střední a východní Evropy; například přesáhlo téměř jednou tak velké trhy, jako jsou Krakov či Vratislav. Nejvyšší dosažitelné nájemné se od roku 2013 nepřetržitě zvyšovalo, přičemž na konci roku 2019 atakovalo hranici 16 EUR (407 Kč dle kurzu ČNB k 31. 12. 2019) za m² kancelářské plochy za měsíc (viz Obr. 10).

Rozsahem největší pronajímatelné plochy kanceláří se v Brně lokalizují v centrální části města či jeho blízkosti a dále pak poblíž důležitých tahů dopravní infrastruktury (viz Schéma 05.02). Mezi vůbec největší patří Spielberk Office Centre na Heršpické (75 100 m²), Campus Science Park v Bohunicích (46 100 m²), Brno Business Park na Londýnském náměstí (33 800 m²), Technologický park Brno v Králově Poli a Medláncích (24 900 m²), Titanium na Nových sadech (23 700 m²) a Vlněna Office Park mezi Dornychem a Mlýnskou (20 600 m²).

Z hlediska budoucích významných projektů se počítá s postupným dokončením kancelářského komplexu v areálu bývalé Vlněny (Vlněna Office Park), dokončením revitalizace kancelářských budov na Šumavské (Šumavská Towers), dostavby areálu ve Slatině (Areál Slatina P) a výstavbou komerčních prostor v rámci strategických rozvojových územích v Nové Zbrojovce a Nové čtvrti Trnitá (např. projekt Palác Trnitá).

V Brně se nachází řada coworkingových center, což je dáno za prvé populační velikostí města a jeho pozicí v sídelním systému, za druhé orientací městské ekonomiky na služby (resp. obecně progresivnější odvětví) a za třetí koncentrací vysoce vzdělané a kvalifikované pracovní síly. Počet těchto center se v roce 2020 pohyboval kolem 10 jednotek. Většina center je soustředěna v historickém centru města či v jeho nejbližším zázemí, jelikož jsou tyto části města relativně snadno dostupné a nacházejí se v nich i vhodné objekty pro provozování coworkingu (viz Schéma 05.02). Dle plochy jsou největšími coworkingovými centry Impact Hub Brno na Cyrilské (3 450 m²), Workplace Vlněna (1 868 m²), The Distillery na Pekařské (650 m²) a mo-cha na Křížkovského (442 m²).

05.03.02 Produkční a skladovací plochy

Podnikatelskou infrastrukturu tvoří také produkční a skladovací plochy. Jejich objem se od roku 1990 snižuje v důsledku postsocialistické transformace ekonomiky. Postupná deindustrializace Brna se projevuje zmenšeným významem produkčních odvětví pro ekonomiku města. I tak však Brno bylo vždy centrem průmyslu, což je ve struktuře města patrné dodnes.

Výrobní odvětví je stále těžší definovat. Vysoká specializace a vzájemná provázanost firem vede k výrazné heterogenitě výrobních činností. Chybí rovněž datový podklad, který by výrobní sféru ekonomiky města Brna kontinuálně sledoval. V rámci Aktualizace ÚAP 2020 je popis produkčních a skladovacích ploch založen na terénním šetření využití budov na území města Brna, které bylo realizováno KAM v letech 2018 až 2020.

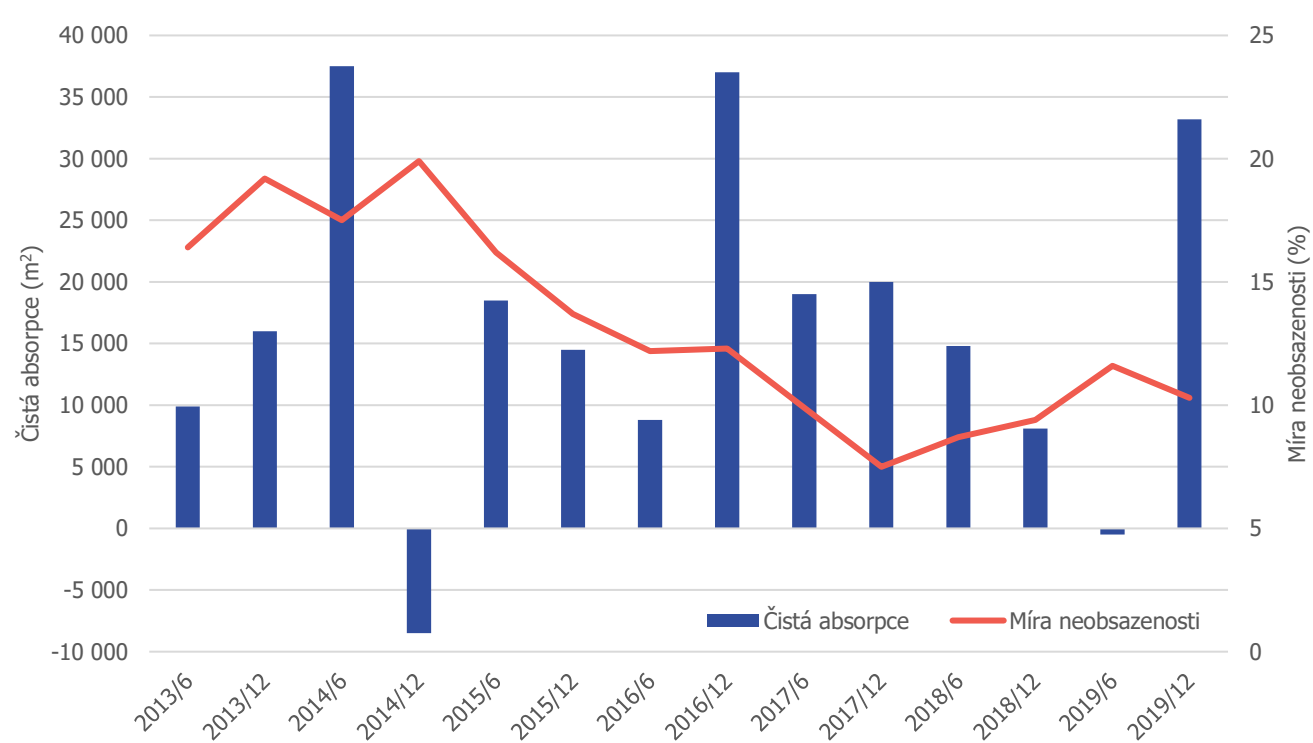
Zařízení výroby jsou pro tyto účely členěny na 4 základní kategorie:

- Nerušící výroba
- Sklady, distribuce, logistika
- Průmyslová výroba
- Zemědělská výroba

Tyto kategorie nesmí být chápány jako vylučující se segmenty výrobní činnosti, ale naopak jako úzce provázaná odvětví, jejichž členění je pouze orientační. Většinou se tyto činnosti prolínají a ekonomické subjekty nejsou zaměřeny pouze např. na průmyslovou výrobu, ale rovněž pro svou činnost využívají skladovací prostory, distribuční centra, administrativní zázemí či vlastní výzkum a vývoj. Jednotlivé kategorie zařízení výroby jsou vizualizovány v měřítku jednotlivých stavebních objektů (viz Schéma 05.03).

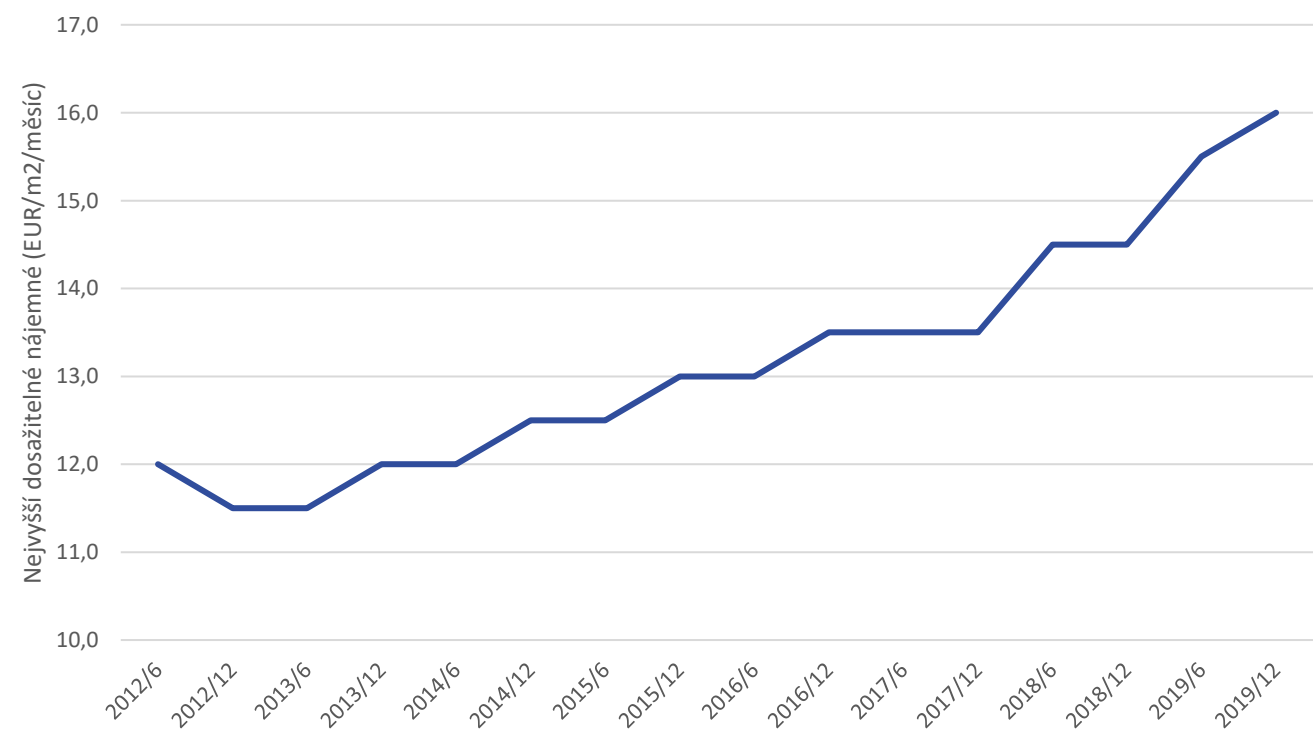
Nerušící výroba

Zařízení nerušící výroby nemají nepřiměřený negativní vliv na okolní plochy. Význam nerušící výroby roste, když tradiční průmysl (strojírenský, textilní, zbrojní průmysl či slévárnictví) na území města postupně zanikal a transformoval se zejména do oblasti informačních technologií, kreativního průmyslu, chemického,

Obr. 9 Míra neobsazenosti (%) a čistá absorpce (m²) kancelářských ploch v Brně v období let 2013 až 2019

Zdroj: Regional Research Forum, 2019

Obr. 10 Nejvyšší dosažitelné nájemné (EUR/m²/měsíc) kancelářských ploch v Brně v období let 2012 až 2019

Zdroj: Regional Research Forum, 2019

Schéma 05.02 Plochy kancelářských objektů v roce 2019 a coworkingová centra

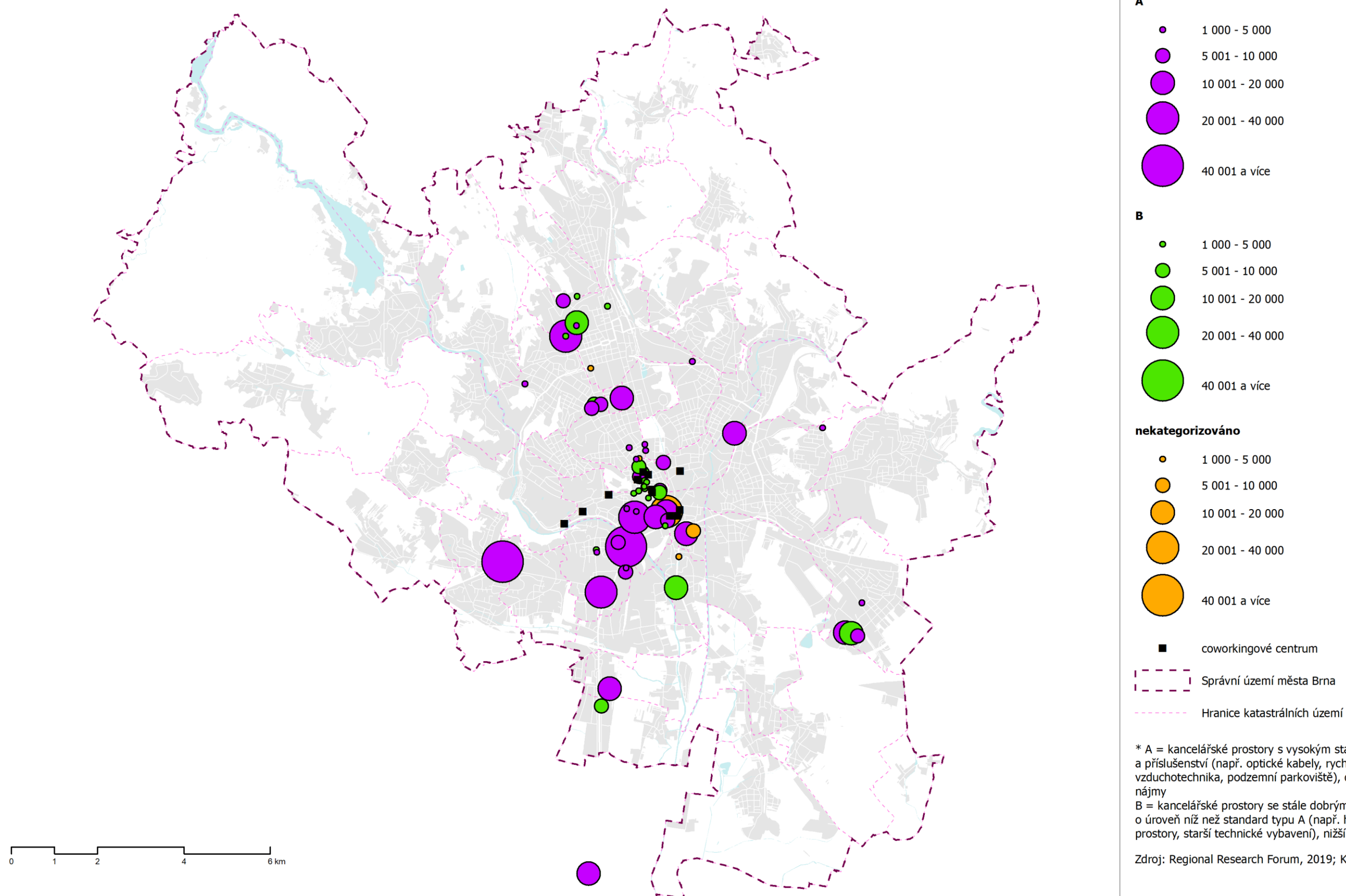
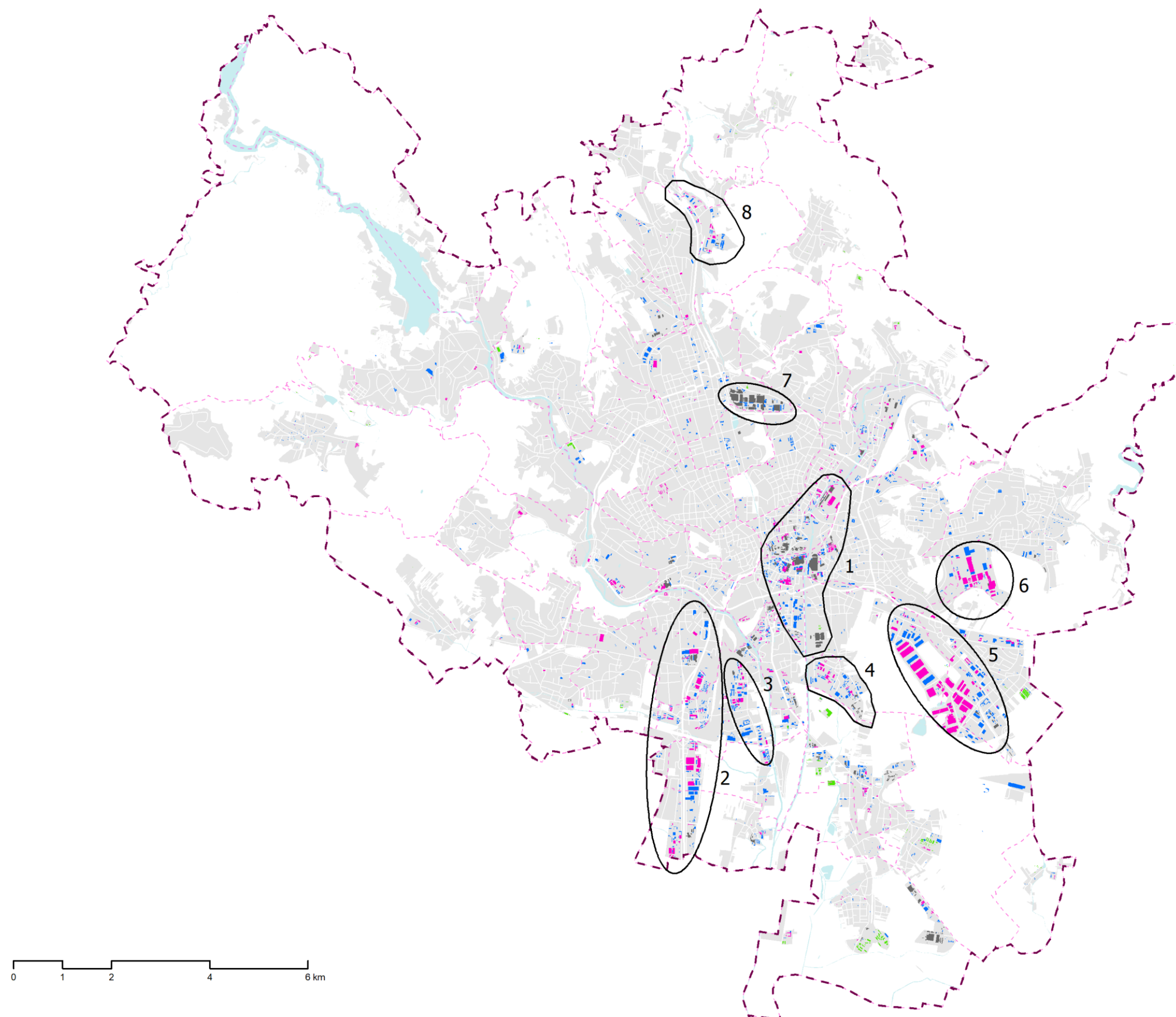

Schéma 05.03 Zařízení výroby a výrobní zóny

Zařízení výroby

- Nerušící výroba
- Průmyslová výroba
- Distribuce, logistika a sklady
- Zemědělská výroba
- Výrobní zóna
- Správní území města Brna
- Hranice katastrálních území

Výrobní zóna

- 1 Posvitavská průmyslová zóna
- 2 Průmyslová zóna Vídeňská
- 3 Horní Heršpice-Železná
- 4 Černovice-Vinohradská
- 5 Černovická terasa
- 6 Líšeň-Zetor
- 7 Průmyslová zóna Královopolská
- 8 Řečkovice-Karásek

Zdroj: KAM, 2020

Jednotlivé kategorie zařízení výroby jsou vizualizovány v měřítku jednotlivých stavebních objektů, a to na základě přítomnosti dané kategorie. Vzhledem k vzájemné provázanosti kategorií je častým jevem souběžná přítomnost více kategorií ve stavebním objektu. Tato skutečnost je zachycena v datové sadě, nicméně pro potřeby vizualizace je znázorněna pouze jedna kategorie (platí pravidlo viditelnosti kategorií v pořadí – nerušící výroba; průmyslová výroba; sklady, distribuce, logistika; zemědělská výroba).

farmaceutického a biotechnologického a medicínského průmyslu. Charakter těchto odvětví je většinou více slučitelný s dalšími důležitými městskými funkcemi jako je bydlení, občanská vybavenost, správa nebo obchod a služby.

V rámci kategorie nerušící výroby jsou zařazeny i větší výrobní provozy v jihovýchodním sektoru města. Jedná se o zařízení slučující nerušící výrobu s distribucí a logistikou, která již produkční externality generuje. V menším měřítku je však tento druh provozů jednou z možností, jak způsobem nekolidujícím s bydlením postupně dotvářet širší centrum města, transformovat plochy brownfieldů, nebo doplnit monofunkční rezidenční oblasti bez pracovních příležitostí, a tím mírnit vysokou intenzitu každodenní dojezdů obyvatel za prací.

Sklady, distribuce, logistika

Z hlediska regionálního a místního prostředí zaujímá Brno vzdálenější polohu vůči západním trhům, což může ovlivňovat jeho atraktivitu zejména pro distribuci a logistiku. Poloha na evropských multimodálních dopravních koridorech s blízkostí Vídně je naopak výhodou, jejíž využití je omezováno nízkou kvalitou dopravního spojení (včetně leteckého).

Rozmístění skladů a objektů pro distribuci a logistiku je silně navázáno na objekty nerušící výroby a nadřazenou silniční síť (zejména dálnice D1 a přílehlé radiály). V menším objemu jsou skladové prostory navázány na každé středně velké až velké výrobní či obchodní provozy.

Průmyslová výroba

Město Brno je tradičně vnímáno jako sídlo s rozvinutým průmyslovým potenciálem. Nosnými obory výrobního potenciálu byly v Brně tradičně strojírenství, textilní průmysl a dále také elektrotechnika.

Dnešní lokalizace výrobních ploch na území města je výsledkem dlouhodobého historického vývoje od počátků industrializace do současnosti. První kompaktní výrobní území se začaly formovat koncem 18. a počátkem 19. století podél náhonů a později napřímené trasy Svitavy (území tzv. „Posvitavské průmyslové zóny“). Postupně se výroba rozrostla po celém východním, jižním a jihozápadním obvodu centrální části města. V meziválečném období došlo k dalšímu rozšiřování areálů formou zaplňování volných ploch bez celkové koncepce rozvoje města. Role těžkého průmyslu byla posílena za druhé světové války převedením některých podniků na válečnou výrobu. Nově vybudována byla továrna na letecké motory v Líšni. V poválečném období dochází k dalšímu posilování role těžkého strojírenského průmyslu, a to vesměs formou modernizace a rekonstrukce stávajících objektů se zachováním jejich problematické polohy uvnitř města. Výjimkou byla nově zakládaná průmyslová zóna v jižní části města podél Vídeňské ulice a areál Zetoru v Líšni.

Od roku 1989 do současnosti probíhá v ČR restrukturalizace průmyslové sféry. Privatizace se dotkla řady průmyslových závodů, proniknutí soukromého sektoru do průmyslové výroby a obchodu se projevilo významně řadou změn s dopadem do zaměstnanosti obyvatel v oblasti průmyslu (viz výše). Řada podniků se vlivem restrukturalizačního vývoje, neukončeného privatizačního procesu a ztrátou postavení na trhu s následným rozpadem výrobního programu stala vysoce problémová. Jejich produkční potenciál, a hlavně nabídka pracovních příležitostí, nebyly v průběhu 90. let dostatečně nahrazeny.

Konkurenceschopnost současné průmyslové výroby v Brně je založena na inovacích a spolupráci s oblastí vědy a výzkumu. Nekonkurenceschopné podniky se transformují do jiných odvětví ekonomické činnosti nebo jsou postupně transformovány do nově vznikajících stavebních komplexů nabízejících kvalifikovaná pracovní místa (např. Vlněna).

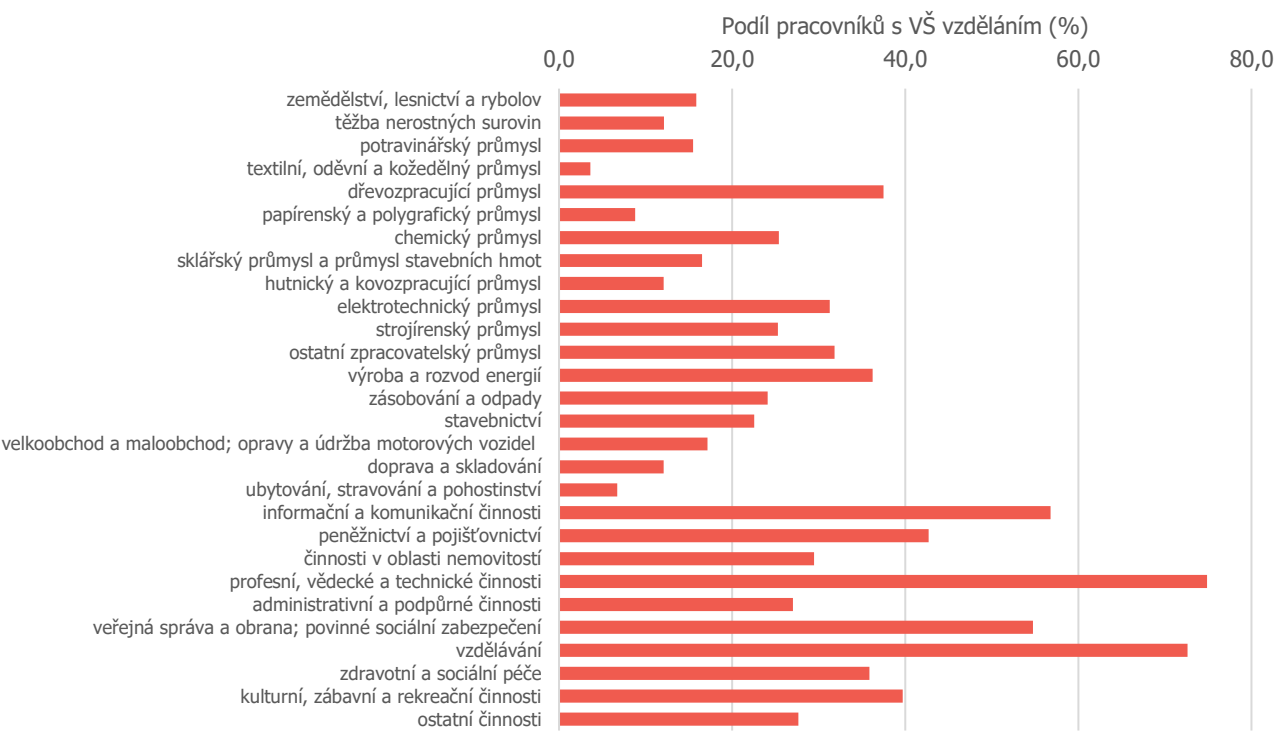
Zemědělská výroba

I přesto, že došlo koncem 90. let 20. století k výrazným změnám v rámci restrukturalizace zemědělství, zůstala funkce zemědělské výroby v areálech zejména v jižní části města zachována. Některé areály jsou vzhledem ke svým redukovaným aktivitám využívány i k jiným účelům formou pronájmů, nejčastěji pro služby a skladování.

Výrobní zóny

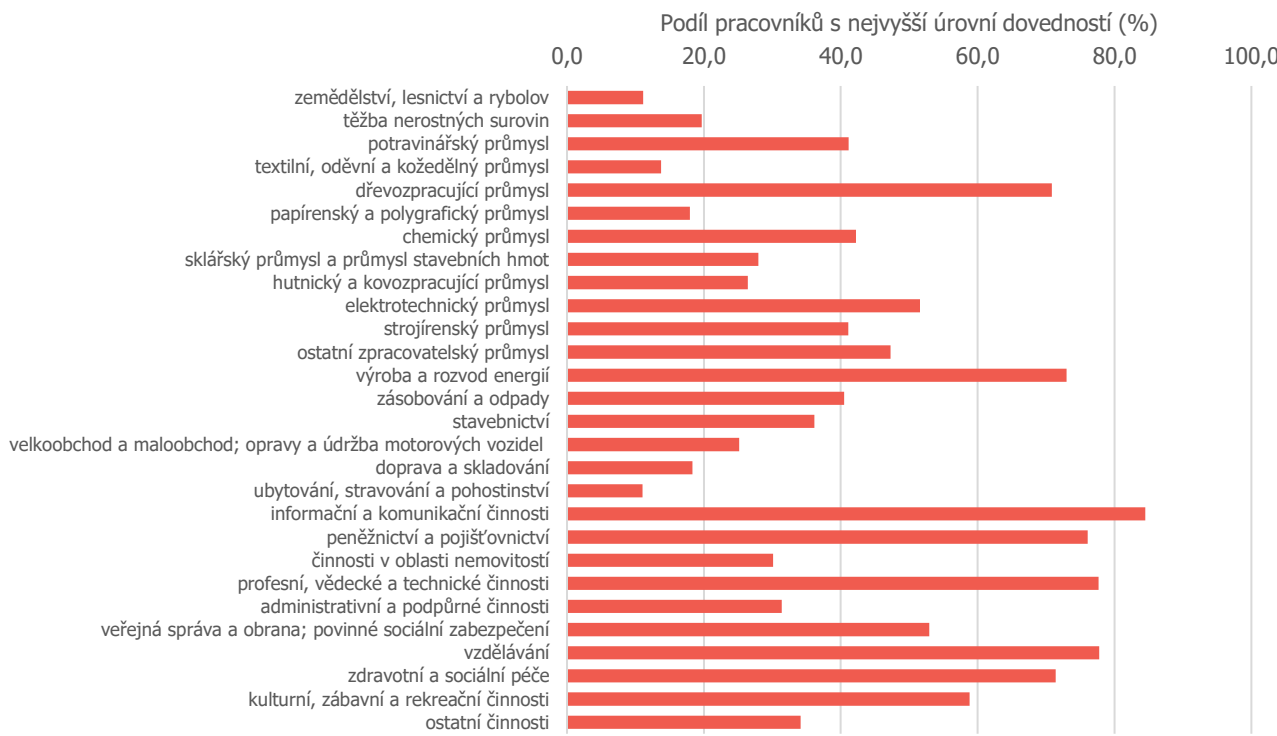
V důsledku prostorové distribuce zařízení výroby do jihovýchodního sektoru města se zde vyskytují rovněž největší výrobní zóny. Ty se liší jak charakterem zástavby a dobou vzniku, tak ekonomickou významností a transformačním potenciálem. Na základě koncentrace zařízení výroby lze vymezit následující výrobní zóny:

- Posvitavská průmyslová zóna
 - Území s výrazným transformačním potenciálem; postupná regenerace na moderní odvětví průmyslu a progresivní činnosti.
- Průmyslová zóna Vídeňská
 - Kombinace průmyslové výroby, skladů a logistiky; návaznost na dopravní síť (dálnice D1, D52).
- Horní Heršpice-Železná
 - Průmyslová výroba; i menší podnikatelské subjekty; návaznost na budoucí novou čtvrť v oblasti nového hlavního nádraží.
- Černovice-Vinohradská
 - Dopravní areál; parkovací plochy, sklady, kanceláře, služby pro dopravní činnosti.
- Černovická terasa
 - Strategická průmyslová zóna ČR; blízkost mezinárodního letiště Brno-Tuřany; pro strategické investory s investicemi zejména do

Obr. 11 Podíl pracovníků s VŠ vzděláním (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2019

Zdroj: ÚP ČR, 2019

Obr. 12 Podíl pracovníků s nejvyšší úrovní dovedností (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2019

Zdroj: ÚP ČR, 2019

- vybraných oborů zpracovatelského průmyslu, především letectví, kosmonautiky, dopravních prostředků, výpočetní techniky, informačních technologií, elektroniky, telekomunikací a radiokomunikací, farmacie, biotechnologie a lékařských přístrojů.
- Líšeň-Zetor
 - Území s potenciálem pro regeneraci; výroba, maloobchod, kanceláře.
- Průmyslová zóna Královopolská
 - Oblast areálu Královopolské strojírny; řada objektů pronajímána soukromým subjektům.
- Řečkovice-Karásek
 - Areál bývalého farmaceutického podniku Lachema s navazujícími komerčními plochami v severní části; potenciál inovačních odvětví.

Z hlediska budoucích projektů na výstavbu produkčních a skladovacích prostor lze uvést investiční záměr v areálu výrobní zóny Líšeň-Zetor, kde je celkem navrženo 7 nových hal, které mají kombinované využití – funkční jednotky sloužící jako výrobní, příp. skladovací haly, vždy se svou vlastní administrativou.

05.03.03 Progresivní odvětví

Kvalifikovaní pracovníci

Do Průzkumu zaměstnanosti v Jihomoravském kraji k 31. 12. 2019 se zapojilo 1 151 brněnských firem, které zaměstnávaly téměř 120 tis. osob (primárně byly oslovované subjekty s více než 20 zaměstnanci). Vysokoškolské vzdělání vykazalo 43 % zaměstnanců těchto firem, což ukazuje na vysokou kvalifikaci pracovní síly. Nejvyšší podíly byly identifikovány v případě odvětví profesní, vědecké a technické činnosti (75 %), vzdělávání (73 %), informační a komunikační činnosti (57 %) a veřejná správa a obrana (55 %). Naopak nejnižší hodnoty zaznamenala odvětví textilního, oděvního a kožedělného průmyslu (4 %), ubytování, stravování a pohostinství (7 %) a papírenský a polygrafický průmysl (9 %) (viz Obr. 11).

Nejvyšší úroveň dovedností vykazují zaměstnání zařazená dle klasifikace zaměstnání CZ-ISCO do tříd 1 až 3 (zákonodárci a řídící pracovníci, specialisté, techničtí a odborní pracovníci). V rámci ekonomických subjektů zapojených do Průzkumu zaměstnanosti náleželo do těchto tříd 55 % zaměstnanců v Brně. Nejvyšších podílů dosáhla odvětví informační a komunikační činnosti (85 %), vzdělávání (78 %), profesní, vědecké a technické činnosti (78 %) a peněžnictví a pojišťovnictví (76 %). Naopak nejnižší podíly vykazala odvětví ubytování, stravování a pohostinství (11 %), textilní, oděvní a kožedělný průmysl (14 %), papírenský a polygrafický průmysl (18 %) a doprava a skladování (18 %) (viz Obr. 12).

Asi 10 % pracovníků brněnských ekonomických subjektů, které se zapojily do Průzkumu zaměstnanosti 2019, lze klasifikovat jako

pracovníky ve výzkumu a vývoji (přepočteno na plné pracovní úvazky). Nejvyššího podílu dosáhlo odvětví profesní, vědecké a technické činnosti (43 % pracovníků v tomto odvětví lze klasifikovat jako pracovníky ve výzkumu a vývoji), dále pak vzdělávání (26 %) a elektrotechnický průmysl (19 %). V řadě odvětví nebyli žádní pracovníci ve výzkumu a vývoji vykázáni (viz Obr. 13).

Zhruba desetina brněnských firem zapojených do Průzkumu zaměstnanosti konstatovala, že spolupracují na výzkumu a vývoji s veřejnými výzkumnými institucemi (včetně veřejných škol). I v tomto případě se projevily výrazné rozdíly mezi jednotlivými odvětvími. Nejvyšší hodnoty vykazalo odvětví profesní, vědecké a technické činnosti (28 % spolupracujících subjektů), dále pak kulturní, zábavní a rekreační činnosti (21 %) a informační a komunikační činnosti (20 %). V případě řady odvětví nebyla evidována žádná spolupráce (viz Obr. 14).

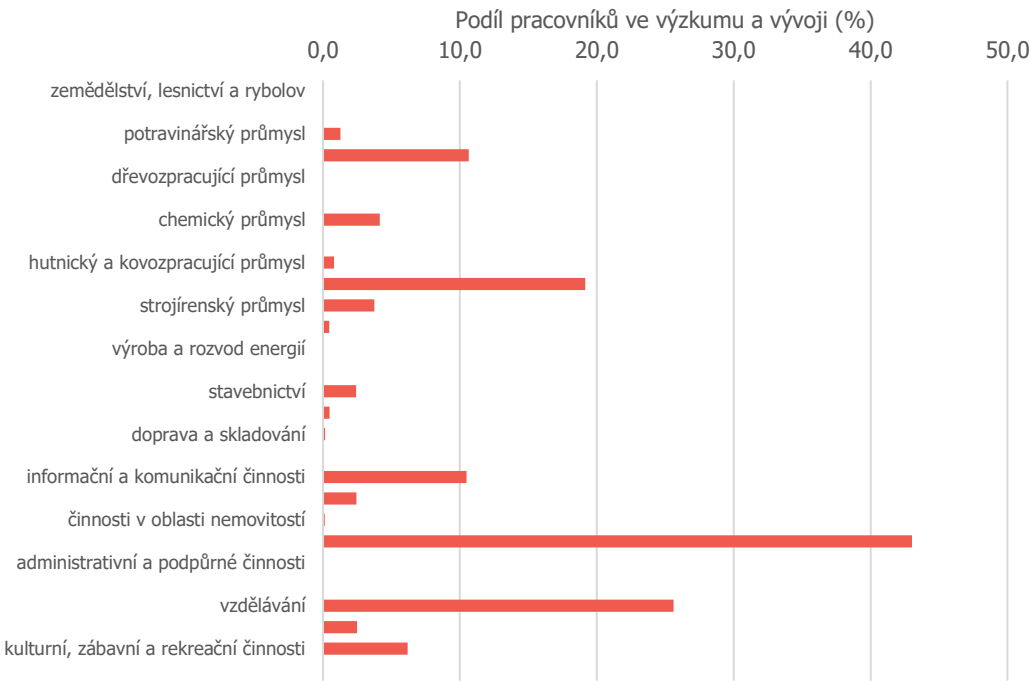
Věda, výzkum, vývoj a inovace

V oblasti inovačního podnikání patří Brnu a Jihomoravskému kraji v rámci České republiky přední místo. Strategie podpory konkurenceschopnosti Brna založené zejména na inovacích a maximalizaci ekonomických přínosů veřejných investic do výzkumu a vzdělávání je nadále místní i regionální samosprávou významně podporována. V rámci univerzit jsou zřízena centra transferu technologií, která usnadňují spolupráci firem s výzkumnými týmy formou výzkumu na zakázku.

V Brně působí významné výzkumné ústavy, vysoké školy, které jsou s vědou a výzkumem pevně spojeny (viz kapitolu 06.01 Veřejná vybavenost), i řada soukromých firem zabývajících se vědou a výzkumem. Příznivá image města Brna má vliv na zájem investorů, především v oblasti high-tech a stále více také v oblasti vědy, výzkumu a vývoje. Významná koncentrace firem ve vědě a výzkumu je v Českém technologickém parku Brno v Králově Poli, kde je zaměstnáno kolem 6 000 pracovníků. Stále rostoucím prostorovým clusterem vědy a výzkumu je také oblast s ohniskem v kampusu Bohunice (odhadem až 8 000 pracovníků) (viz kapitolu 06.01 Veřejná vybavenost – Schéma 06.05).

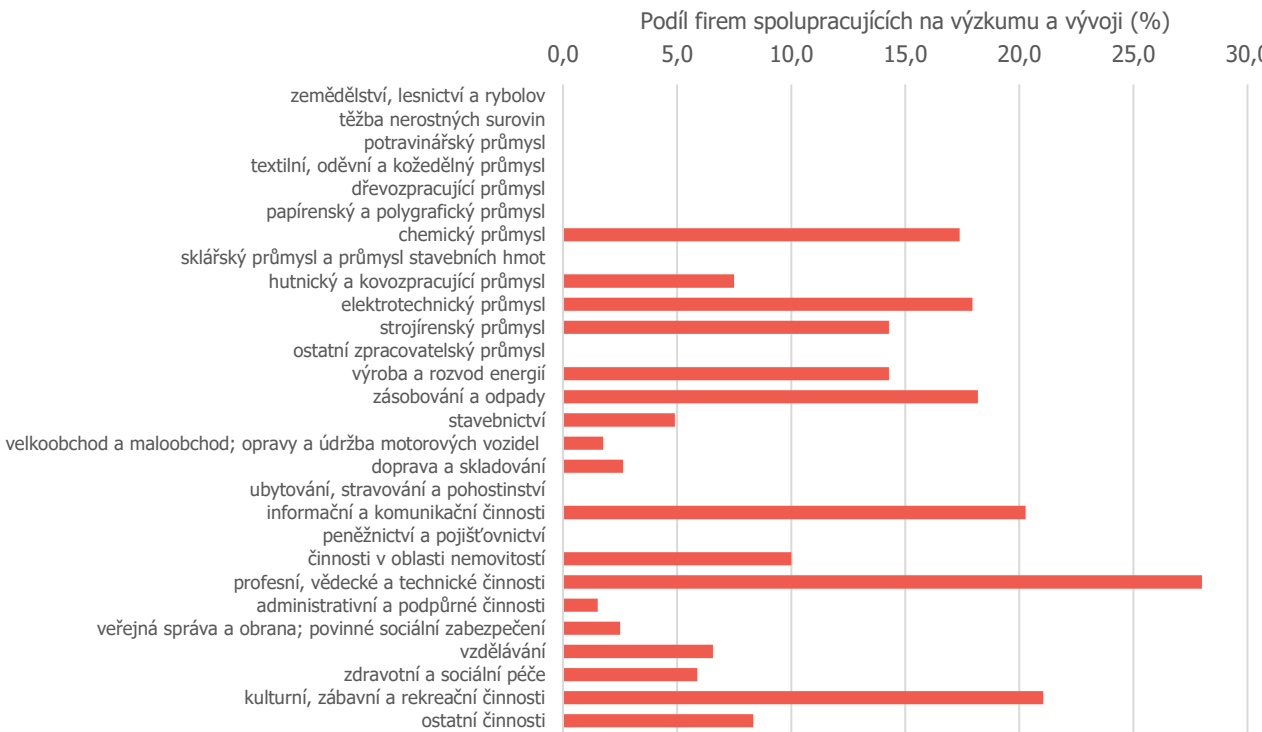
Rozvinutá výzkumně-vývojová základna souvisí především s širokou vzdělávací nabídkou a bohatou průmyslovou tradicí města. Znaky nadnárodního technologického či vývojového centra aktuálně vykazuje Brno zejména v oblasti informačních technologií (především kybernetická bezpečnost), elektronických přístrojů a zařízení pro měření a snímání (elektronová mikroskopie), strojírenství, life sciences (biotechnologie, medicínské přístroje, diagnostika), leteckého a vesmírného průmyslu.

Město dlouhodobě podporuje inovační podnikání. Je spoluzakladatelem inovačního centra JIC, prostřednictvím kterého financuje například program spolupráce lokálních kreativců a místních inovativních firem, tzv. „Kreativní vouchery“, nebo pomáhá místním podnikatelům ve fázi prototypování nového produktu (program Prototypuj a ověřuj). Brno úzce spolupracuje

Obr. 13 Podíl pracovníků ve výzkumu a vývoji v přepočtených počtech (%) dle odvětví ekonomické činnosti v Brně k 31. 12. 2019

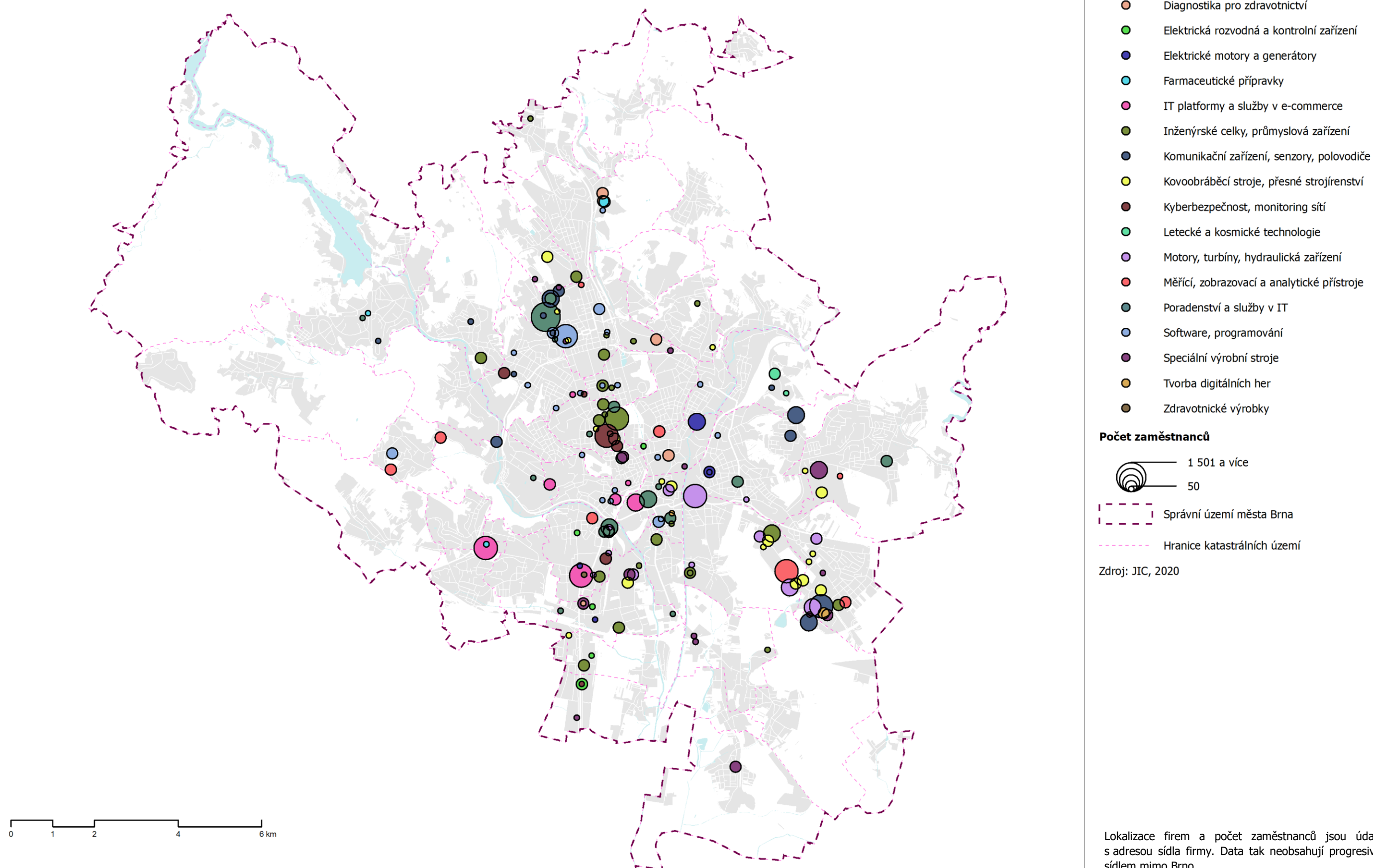
Zdroj: ÚP ČR, 2019

Obr. 14 Podíl firem (%) spolupracujících na výzkumu a vývoji s veřejnými výzkumnými institucemi (včetně veřejných škol) v Brně k 31. 12. 2019

Zdroj: ÚP ČR, 2019

Schéma 05.04 Progresivní firmy

také s dalšími aktéry podpůrné infrastruktury pro byznys. Spolu s Regionální hospodářskou komorou Brno se například podílí na pomoci místním podnikatelům při vstupu na zahraniční trhy.

V roce 2020 město Brno dokončilo odkup Technologického parku Brno, a stalo se tak jeho většinovým vlastníkem. Technologický park Brno poskytuje zázemí inovativním společnostem a výzkumným institucím na severu města. V plánu je další rozvoj této strategické lokality.

Velký důraz klade Brno na popularizaci vědy, podílí se na chodu Hvězdárny a planetária Brno, podporuje vědecký park VIDA! Science centre. S podporou města se pravidelně konají Dny elektronové mikroskopie, festival Brno Creative Days, Brno Space Week zaměřený na vesmírný průmysl, Festival vědy či Noc vědců.

Důležitým předpokladem dalšího rozvíjení vědecko-výzkumných aktivit je zvyšování úrovně vysokého školství v Brně a udržování relativně vysoké úrovně kvality života ve městě (pod kvalitou života lze rozumět komplex vzájemně provázaných faktorů, jako jsou např. úroveň osobních služeb, kvalita životního a obytného prostředí, dobrá dostupnost v rámci města, vhodně strukturovaný trh s byty a adekvátní výše životních nákladů). Aktuálně je Brno v oblasti vědy a výzkumu konkurenceschopné vůči pražskému metropolitnímu regionu – důvodem jsou zejména nižší provozní a životní náklady, vyšší dosažitelnost dotačních programů, vyšší dostupnost kvalifikované pracovní síly a absence negativních externalit vyplývajících z velké populační velikosti města. Dílčí roli hraje rovněž průmyslová tradice Brna. Jistým rizikem vzestupu významnosti kvalifikované pracovní síly a vědecko-výzkumných odvětví může být nebezpečí vzniku tzv. duální sociální struktury města.

Ve vnitroměstském měřítku lze předpokládat viditelné, nicméně ne zcela zásadní, dopady do prostorové struktury. Lze počítat s tzv. mikroaglomeračními efekty, tj. s územním shlukováním vědecko-výzkumných a výukových aktivit s aktivitami lehké výroby a vybranými typy služeb (maloobchod, ubytování, volnočasové služby). Žádoucí je tento přirozený proces alespoň částečně zachytit územně plánovací praxí za účelem navázání funkce bydlení na dané vědecko-výzkumné aktivity.

Progresivní ekonomické subjekty

V rámci Regionální inovační strategie Jihomoravského kraje jsou vymezeny tzv. produktové skupiny technologických oborů, jedná se o táhnoucí odvětví s vysokým potenciálem rozvoje ekonomiky. Ekonomické subjekty z těchto odvětví lze považovat za progresivní firmy. Rozmístění těchto firem po území města Brna, které mají zároveň alespoň 50 zaměstnanců, zobrazuje Schéma 05.04.

Poloha těchto firem je navázána na centrální oblasti města, podnikatelskou infrastrukturu, v podobě průmyslových zón a vědecko-technologických parků, a na klíčovou dopravní infrastrukturu. Počtem zaměstnanců největšími „progresivními firmami“ jsou IBM Global Services Delivery Center Czech Republic

v Králově Poli (poradenství a služby v IT, zhruba 4 000 zaměstnanců), OHL ŽS na Veveří (inženýrské celky, průmyslová zařízení, zhruba 1 200 zaměstnanců), Notino na Londýnském náměstí (IT platformy a služby v e-commerce, zhruba 1 100 zaměstnanců), Red Hat Czech v Králově Poli (software, programování, zhruba 1 000 zaměstnanců), Thermo Fisher Scientific Brno v Černovicích (měřicí, zobrazovací a analytické přístroje, zhruba 950 zaměstnanců) a Ademco CZ ve Slatině (komunikační zařízení, senzory, polovodiče, zhruba 900 zaměstnanců).

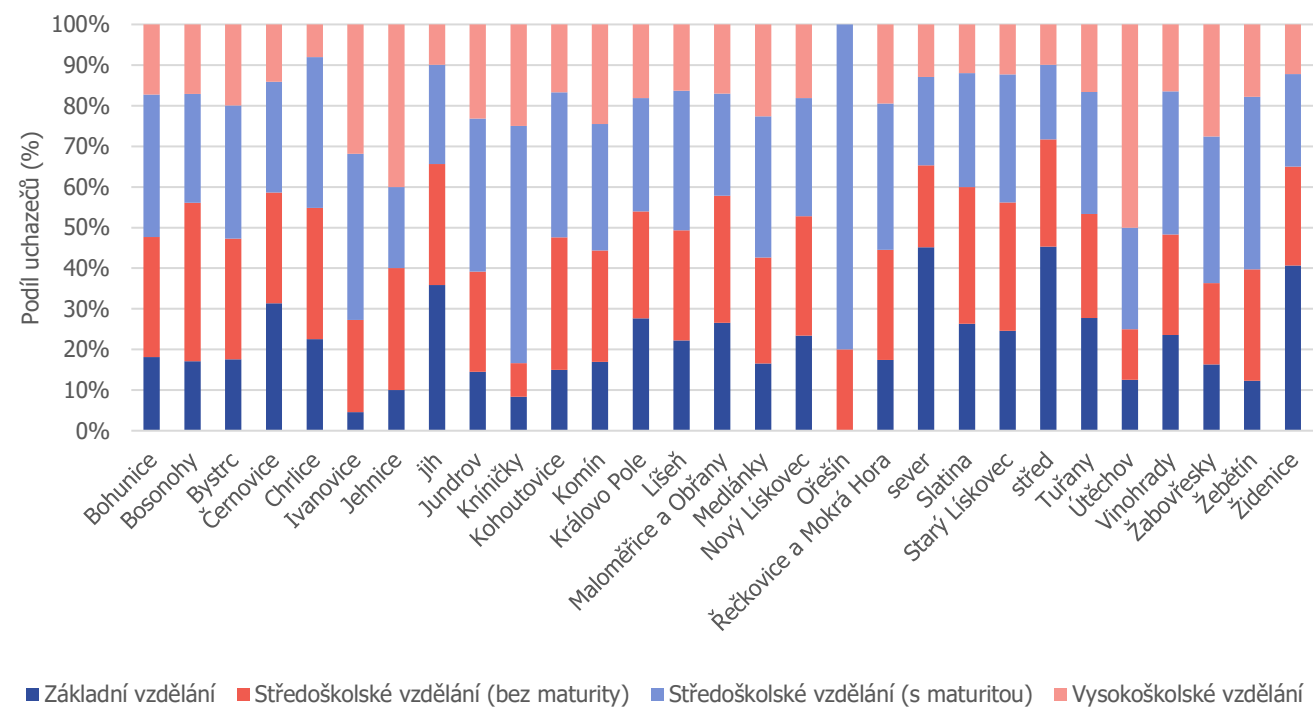
05.04 Nezaměstnanost

05.04.01 Charakteristika trhu práce

V letech 2014 až 2019 se trh práce v Brně (ale též v celé ČR) vyvíjel velmi pozitivně (viz Tab. 5). Za prvé klesal počet uchazečů o zaměstnání, kdy v roce 2014 činil zhruba 22 500 a o pět let později méně než polovinu, tedy zhruba 10 000. Stejně tak klesal počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání, tj. osob schopných do 14 dnů nastoupit do zaměstnání. Za druhé klesala nezaměstnanost, tedy nezaměstnaní vztahení k počtu obyvatel ve věku 15 až 64 let. Ještě v roce 2014 činila 8,8 %, o pět let později již pouze 3,7 %. A za třetí se zvyšoval počet volných pracovních míst, i když ta už nemusí být od roku 2012 hlášena Úřadu práce ČR. Ještě v roce 2014 se jednalo o zhruba 1 500 volných míst (tedy 15 uchazečů na jedno místo), zatímco v roce 2019 už o téměř 11 000 volných míst (těch bylo dokonce o něco více než samotných uchazečů).

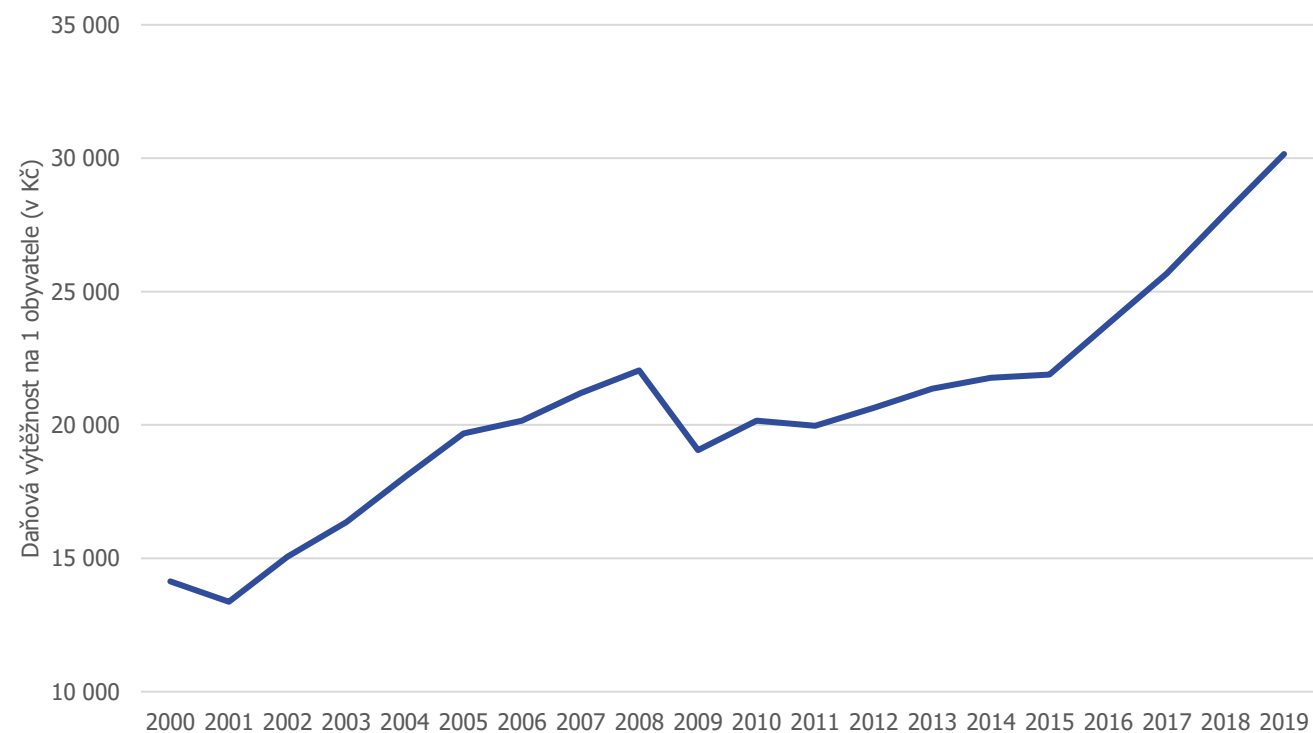
Pozitivní ekonomický vývoj však narušila v roce 2020 pandemie nemoci COVID-19, která se v ČR poprvé oficiálně prokázala v březnu 2020. Předpokládá se, že zdravotní (epidemiologickou) krizi bude následovat ekonomická krize – naznačují tomu prognózy poklesu ekonomiky (resp. HDP) a výrazně schodkový státní rozpočet. Lze očekávat i negativní dopady na trh práce, ale ty k srpnu 2020 nejsou (zatím) zásadní. K 31. 8. 2020 činil v Brně počet uchazečů o zaměstnání 13 479 osob (z toho dosažitelných 12 369 osob), podíl nezaměstnaných byl 5,1 % a Úřad práce ČR evidoval 13 833 volných pracovních míst.

Zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání ze strany Úřadu práce ČR je věnována tzv. znevýhodněným skupinám osob na trhu práce – jedná se především o dlouhodobě nezaměstnané (tj. osoby evidované na Úřadu práce déle než 1 rok), osoby ve věku 50 let a více, absolventy (osoby nejdéle dva roky od úspěšného ukončení studia) a osoby zdravotně postižené. V letech 2014 až 2019 docházelo se zlepšující se ekonomickou situací k poklesu počtu uchazečů ve všech výše zmíněných skupinách (viz Tab. 6). O něco lépe se dařilo nacházet práci dlouhodobě nezaměstnaným a absolventům, a proto se jejich podíl na všech ukazatelích snižoval (patrný je zejména pokles u dlouhodobě nezaměstnaných). Naopak pokles počtu osob nad 50 let věku

Obr. 15 Struktura uchazečů o zaměstnání podle nejvyššího dosaženého vzdělání za MČ Brna k 31. 12. 2019

Zdroj: ÚP ČR, 2019

Obr. 16 Daňová výtežnost na 1 obyvatele Brna (v Kč) v období let 2000 až 2019

Zdroj: MMB, 2019

a OZP byl pozvolnější, proto jejich podíl na všech uchazečích narůstal. Právě těmto skupinám by měla být věnována výrazná pozornost v rámci státní i regionální politiky zaměstnanosti.

05.04.02 Trh práce v městských částech

Nadprůměrně vysoká hodnota podílu nezaměstnaných osob byla na konci roku 2019 zaznamenána ve čtyřech brněnských městských částech, a sice Brno-Židenice (4,4 %), Brno-střed (4,3 %), Brno-sever (4,3 %) a Brno-Černovice (3,9 %) (viz Schéma 05.05). Na území těchto městských částí se totiž koncentruje sociálně slabé obyvatelstvo, tato skutečnost je nejvíce patrná v případě sociálně vyloučené lokality Cejl v Zábrdovicích. V těchto částech města Brna se propojují sociální problémy a negativní ekonomické dopady.

Naopak velmi nízkou nezaměstnanost dlouhodobě evidují městské části na severu a severozápadě Brna, a sice Brno-Jehnice (1,0 %), Brno-Ořešín (1,2 %), Brno-Útěchov (1,5 %), Brno-Ivanovice (1,7 %) a Brno-Kníničky (1,7 %). Jedná se o atraktivní suburbánní zónu města, kam se stěhují relativně ekonomicky a sociálně zajištění lidé, mezi nimiž se ve vyšší míře nevyskytují uchazeči o zaměstnání.

Rozdíly mezi městskými částmi Brna jsou zaznamenány i v rámci podílu dlouhodobě nezaměstnaných (uchazeči na Úřadu práce ČR déle než 1 rok) na všech uchazečích o zaměstnání. Nejvyšší hodnoty vykazují dvě skupiny městských částí. První z nich tvoří městské části s celkovou vysokou nezaměstnaností (Brno-střed 38 %, Brno-sever 38 %, Brno-Židenice 33 %), kde právě vysoká nezaměstnanost způsobuje i vysokou dlouhodobou nezaměstnanost. Druhou skupinu pak tvoří, na první pohled poněkud překvapivě, některé městské části s celkovou nízkou nezaměstnaností (Brno-Kníničky 42 %, Brno-Jehnice 30 %), což je dáno tím, že evidují relativně malý počet uchazečů, a mezi nimi zůstávají zejména ti, kterým se dlouhodobě nedaří zajistit si zaměstnání.

Vzhledem k pozitivnímu ekonomickému vývoji v letech 2014 až 2019 se snížil podíl nezaměstnaných osob za stejné období ve všech brněnských městských částech. Nejvýraznější snížení evidovaly severní městské části Brno-Ořešín, Brno-Jehnice a Brno-Kníničky, v nichž se nezaměstnanost snížila v roce 2019 na pětinu až čtvrtinu hodnoty z roku 2014. Naopak nejnižší snížení evidovaly městské části Brno-Nový Lískovec, Brno-Ivanovice a Brno-Medlánky, ve všech případech se však stále jedná o poloviční snížení oproti původnímu stavu.

Zásadní skutečností pak je, že se v průběhu let výrazným způsobem nemění vzájemné postavení jednotlivých městských čtvrtí z pohledu podílu nezaměstnaných osob. Pokud tedy dochází k poklesu či nárůstu nezaměstnanosti, je tato skutečnost relativně rovnoměrná ve všech částech města. Prostorový vzorec nezaměstnanosti tak zůstává zachován.

Na konci roku 2019 evidoval Úřad práce ČR v Brně následující strukturu uchazečů o zaměstnání dle nevyššího dosaženého vzdělání: 34 % základní vzdělání, 26 % vyučení (střední vzdělání bez maturity), 26 % střední vzdělání s maturitou a 14 % vysokoškolské vzdělání. Obecně platí zákonitost, že čím vyšší stupeň dosaženého vzdělání, tím nižší míra nezaměstnanosti. Státní i regionální politika zaměstnanosti by se tak měly soustředit především na skupiny s nižším stupněm vzdělání, protože jejich zástupci si hledají práci obtížněji. V Brně tvořili uchazeči bez maturity 60 % všech uchazečů o zaměstnání.

Rozdíly mezi jednotlivými městskými částmi ve struktuře vzdělanosti uchazečů o zaměstnání jsou poměrně výrazné (viz Obr. 15). Výrazné zastoupení uchazečů se základním vzděláním a vyučením vykazují městské části Brno-střed (72 %), Brno-jih (66 %), Brno-sever (65 %) a Brno-Židenice (65 %). Jedná se o městské části s celkovou vysokou nezaměstnaností, která je mimo jiné způsobena právě i nízkou mírou vzdělání (kvalifikace) uchazečů o zaměstnání. Tento aspekt také představuje výraznou bariéru pro změnu stavu, protože dlouhodobě a plnohodnotně uplatnění osob s nízkým vzděláním je na trhu práce obtížné.

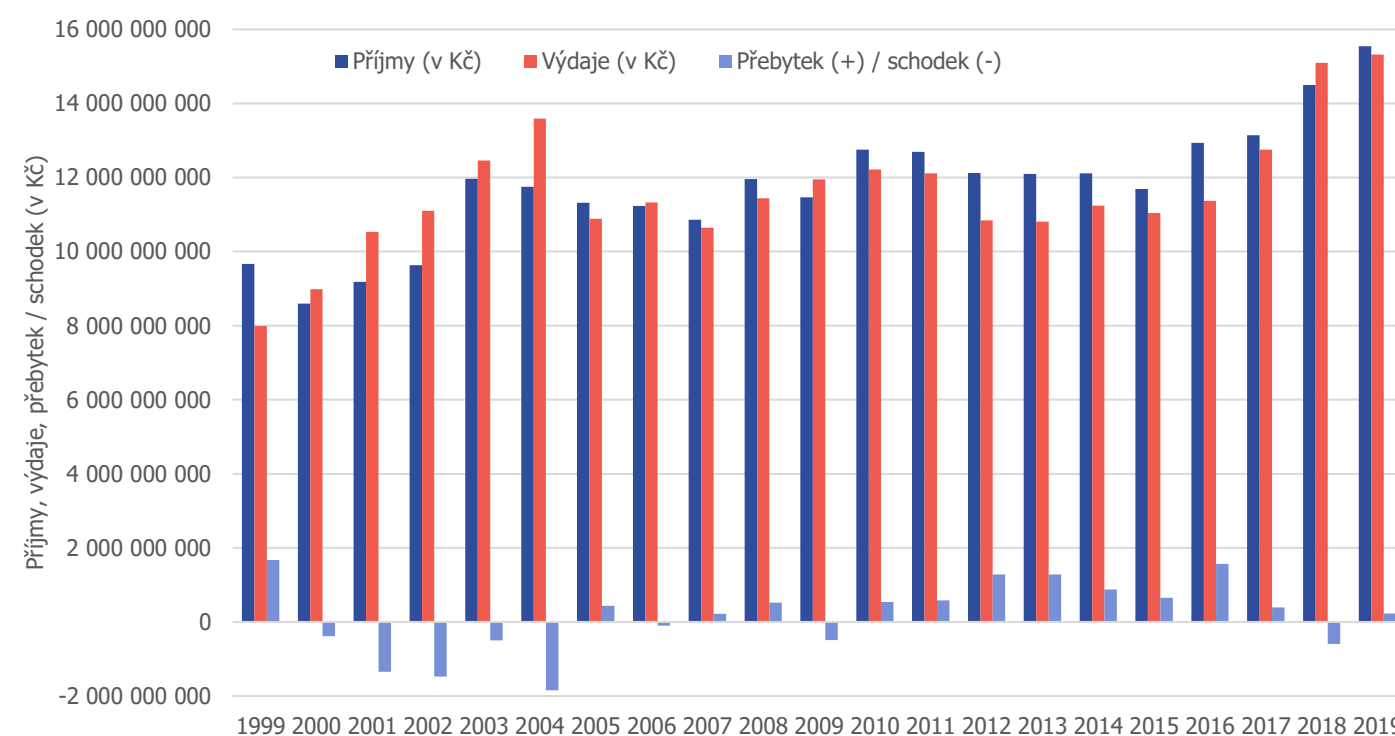
05.05 Hospodaření města

05.05.01 Rating

Ratingové hodnocení je syntetickým výrazem kvality města Brna jako dlužníka, jeho ekonomické schopnosti dodržet vydané vlastní závazky, splatit včas a v úplném množství úroky i jistinu dlužné částky. Dle mezinárodních ratingových agentur se hospodaření města po roce 2000 neustále zlepšuje (viz Tab. 7). Agentura Standard & Poor's hodnotila v letech 2001 až 2008 město známkou A-, následovaly roky 2011 a 2012 s hodnocením A a A+ a od roku 2013 se již jedná o hodnocení AA-. Agentura Moody's ještě v roce 2001 hodnotila hospodaření města známkou začínající B, v letech 2002 až 2005 pak A3, v letech 2006 až 2013 již A2 a v letech 2014 až 2018 dokonce A1. V roce 2019 pak poprvé udělila rating Aa3.

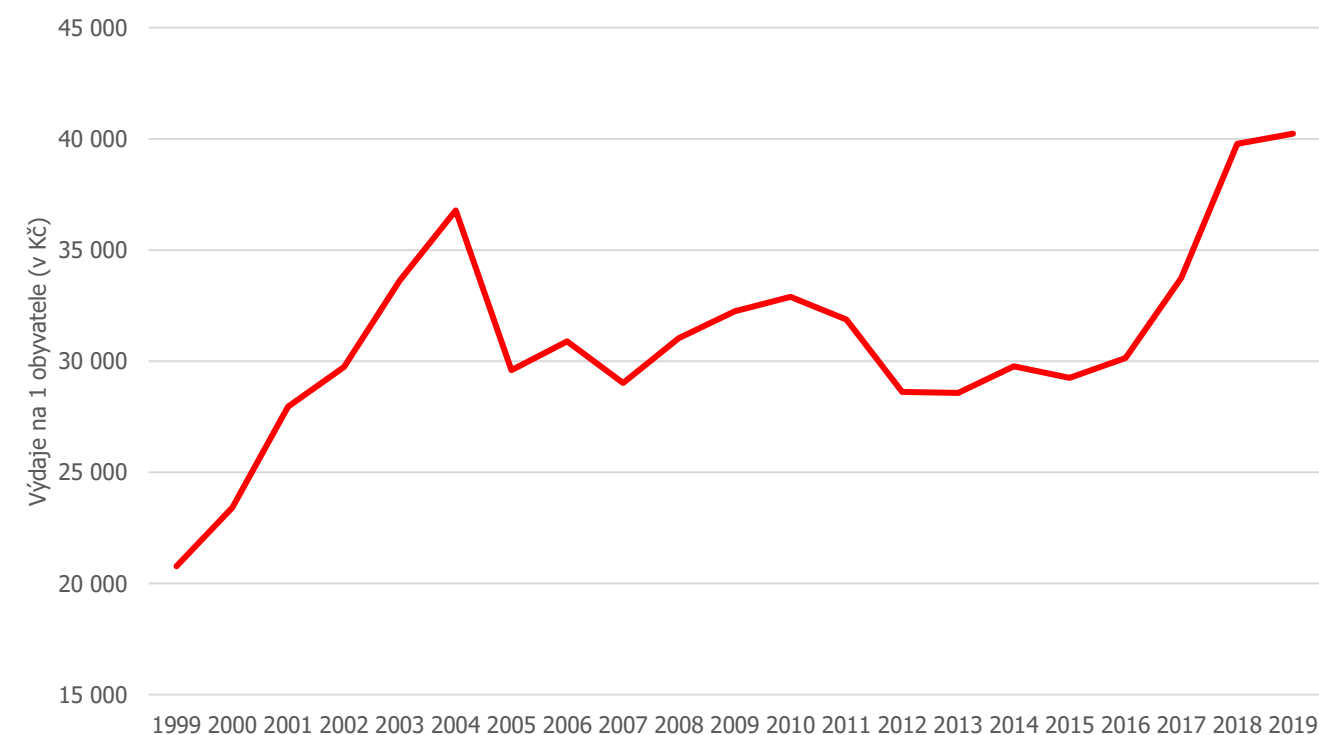
05.05.02 Daňové příjmy a rozpočet města

Daňové příjmy města Brna činily v roce 2000 zhruba 5,4 mld. Kč, což představovalo daňovou výtěžnost na obyvatele 14 139 Kč (viz Obr. 16). Do příchodu globální ekonomické krize v letech 2008 až 2010 daňové příjmy města rostly, následně mírně poklesly. V roce 2010 představovaly 7,5 mld. Kč, tedy daňovou výtěžnost na obyvatele 20 165 Kč. Následovalo opět období růstu, který se zintenzivnil po roce 2015. V roce 2019 tak čítaly daňové příjmy města Brna 11,5 mld. Kč, tedy daňovou výtěžnost na obyvatele 30 156 Kč.

Obr. 17 Rozpočet města Brna v období let 1999 až 2019

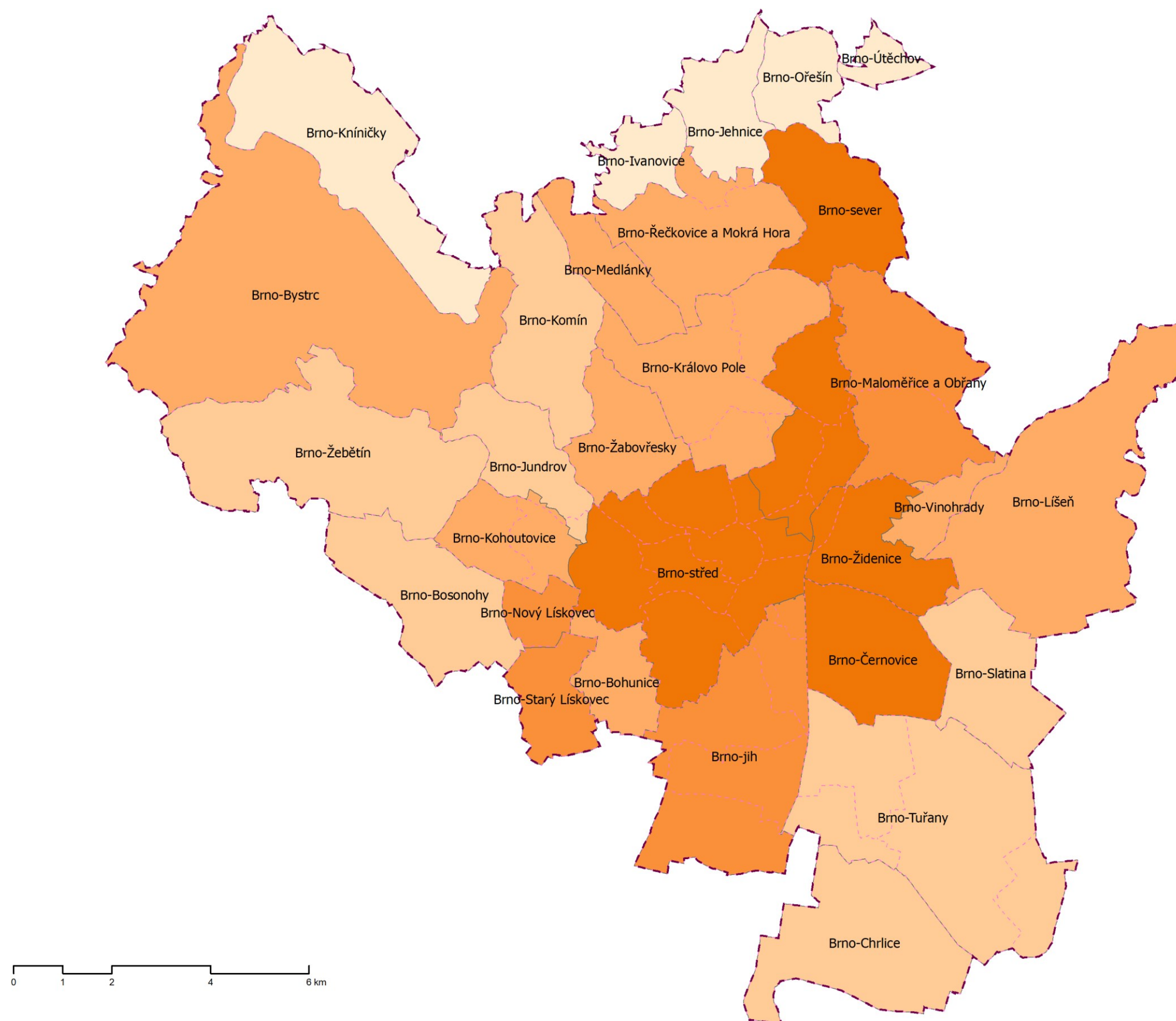
Zdroj: MMB, 2019

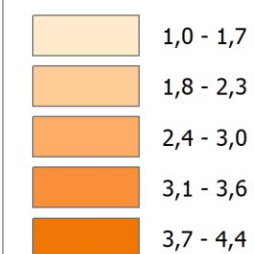
Obr. 18 Výdaje rozpočtu na 1 obyvatele Brna (v Kč) v období let 1999 až 2019

Zdroj: MMB, 2019

Schéma 05.05 Nezaměstnanost v MČ k 31.12.2019

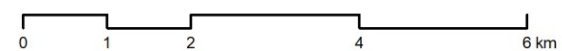
Podíl nezaměstnaných osob v MČ (%)

----- Správní území města Brna

----- Hranice katastrálních území

Zdroj: Úřad práce ČR

Rozpočet města Brna se v období let 1999 až 2019 zvyšoval (viz Obr. 17). Ještě v roce 1999 se jednalo o 9,7 mld. Kč, o deset let později v roce 2009 již o 11,5 mld. Kč a o dalších deset let později v roce 2019 pak o 15,5 mld. Kč. V roce 2019 byl tak rozpočet města oproti roku 1999 vyšší zhruba o dvě třetiny, a oproti roku 2009 pak zhruba o jednu třetinu. Podobným tempem narůstaly též výdaje města. Nicméně za sledovaných 21 let skončil rozpočet jako přebytkový ve 13 případech a jako schodkový v 8 případech. Schodkové rozpočty byly zaznamenány především v letech 2000 až 2004 a následně ještě v letech 2006, 2009 a 2018. Naopak ve čtyřech případech skončil rozpočet města v přebytku vyšším než 1 mld. Kč – konkrétně v letech 1999, 2012, 2013 a 2016.

S tím, jak se proměňoval rozpočet města, tak se vyvíjela i výše výdajů z rozpočtu na 1 obyvatele (viz Obr. 18). Mezi lety 1999 až 2004 se jednalo o nárůst této hodnoty ze 20 775 Kč na 36 786 Kč, pak následoval mírný pokles a dlouhé období stagnace kolem 30 000 Kč. Změna nastala až v roce 2016, kdy výdaje na obyvatele začaly opět růst a v roce 2019 dosáhly hodnoty 40 235 Kč.

05.05.03 Ceny pozemků a půdy

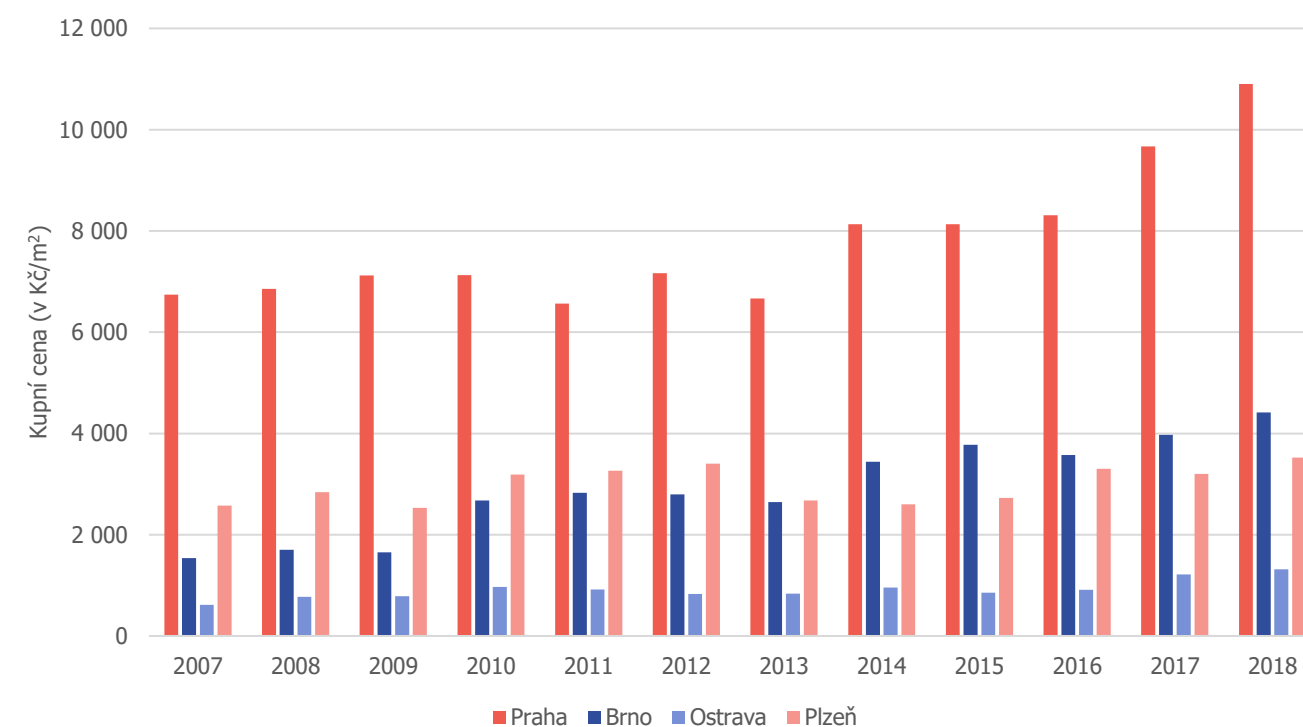
Ceny stavebních pozemků

Ceny stavebních pozemků vychází z přiznání k dani z nabytí (převodu) nemovitých věcí, která jsou povinni podávat noví vlastníci (kupující) nemovitostí místně příslušným finančním úřadům. Trh se stavebními pozemky v městě Brně prochází zhruba od roku 2014 dynamickým vývojem. Ačkoliv změny kupní ceny pozemků po roce 2014 do jisté míry souvisí se změnou metodiky statistického systému cen nemovitostí (dle zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, ve znění pozdějších předpisů, je v § 33 odst. 3 stanovena finančním úřadům povinnost předávat údaje, obsažené v daňových přiznáních o cenách zjištěných při oceňování nemovitostí a o cenách sjednaných za tyto nemovitosti v případě prodeje, Ministerstvu financí a Českému statistickému úřadu; v roce 2014 došlo k mírným metodickým úpravám – u daňových přiznání se nevyžaduje povinně znalecký posudek, zpracována jsou proto data jen z těch převodů, kde posudek existuje; došlo k mírné modifikaci pravidel oceňování dílčích nemovitostí oceňovací vyhláškou), jedná se o projev postihující všechna města, a proto by neměl zásadně ovlivnit pozorované trendy.

Kupní ceny stavebních pozemků jsou po Praze nejvyšší právě v Brně (výrazně vyšší kupní ceny v Praze musí být chápány orientačně, jelikož byly počítány jako průměr kupních cen za jednotlivé správní obvody hlavního města) (viz Obr. 19). Zhruba stejně velká Ostrava vykazuje výrazně nižší kupní ceny. Řádově menší Plzeň je pak charakteristická vyššími cenami oproti Brnu zhruba do roku 2013, poté měl nárůst kupních cen v Brně za následek ustoupení Plzně na třetí pozici z hlediska výše cen stavebních pozemků.

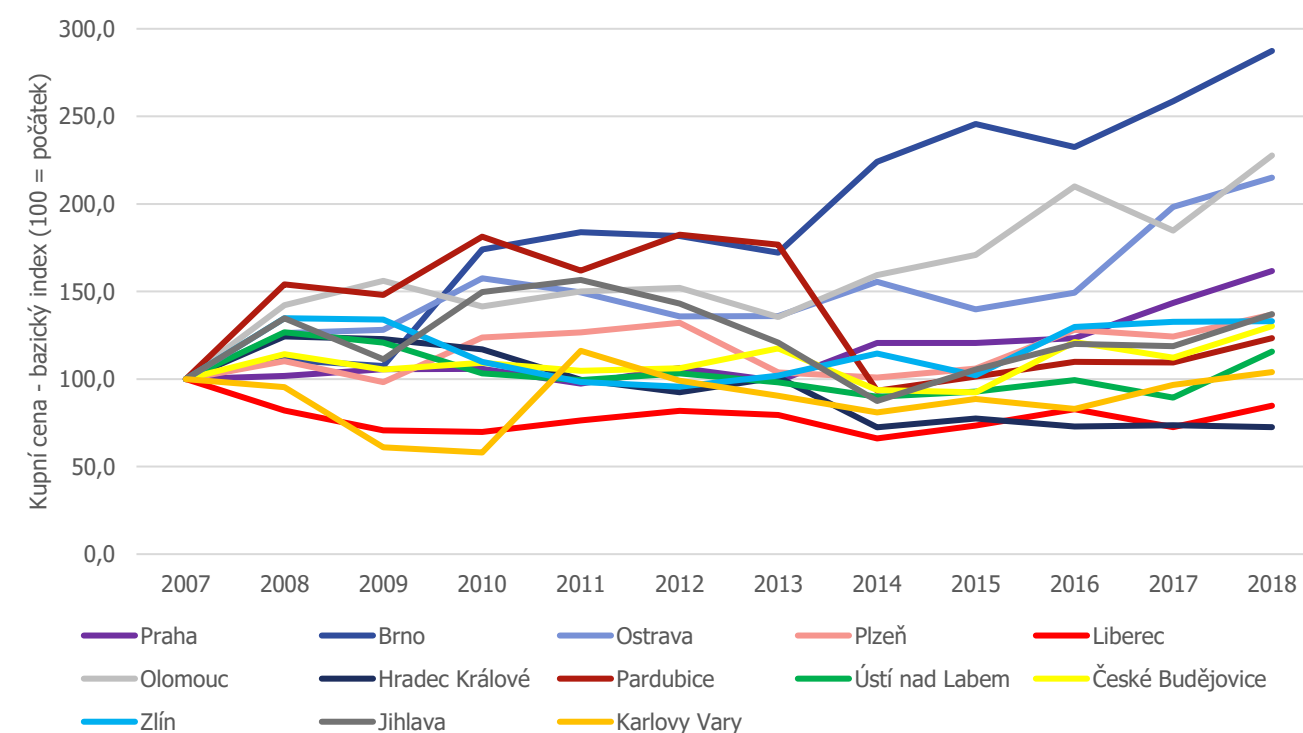
Interpretace výše kupních cen je odvislá od porovnání s podobně velkými městy. Vzhledem k sídelnímu systému ČR je obtížné srovnávat Brno s podobně významnými městy. Praha je svou velikostí a pozicí hlavního města ojedinělá, a proto je možné Brno srovnávat s Ostravou, možná Plzní. Další města jsou řádově menší (okolo 100 000 obyvatel), i z toho důvodu je problematické hodnotit (nejen) ekonomické charakteristiky města Brna, jakožto singularity ve velikostní hierarchii velkých a středně velkých měst.

I tak lze srovnat vývoj relativní výše kupních cen stavebních pozemků mezi krajskými městy (viz Obr. 20). Nápadný je nejvýraznější růst kupních cen právě v Brně, kde došlo mezi roky 2007 a 2018 k téměř ztrojnásobení cen stavebních pozemků. Ani růst cen v Praze, Olomouci či Ostravě nebyl tak dramatický. Lze spekulovat o důvodech růstu cen v Brně, nicméně mezi nejpravděpodobnější faktory patří vyčerpanost zastavitelných ploch v ÚPmB spolu s rigiditou územního a stavebního řízení, mající dopad na vyšší exkluzivitu dostupných pozemků, a značný tlak na výstavbu v Brně plynoucí ze vzrůstající atraktivity města Brna pro bydlení a komerční činnost.

Obr. 19 Kupní cena stavebních pozemků (v Kč/m²) v období 2007 až 2018

Zdroj: ČSÚ

Obr. 20 Kupní cena stavebních pozemků – bazický index (100 = počátek) v období 2007 až 2018

Zdroj: ČSÚ

05.06 Zjištění a vyhodnocení pozitiv a negativ

Ekonomika města Brna se v posledních stoletích výrazně proměnila, což vhodně ilustruje skutečnost, že v 19. století bylo městu přezdíváno „moravský Manchester“ kvůli orientaci na textilnictví, zatímco na začátku 21. století se v nadsázce hovoří o „českém Silicon Valley“ kvůli orientaci na informační a komunikační technologie.

Klíčový ukazatel HDP zaznamenal pozitivní růst. Za prvé v roce 2017 činil 141 % průměru EU a za druhé se oproti roku 2008 zvýšil o 23 p. b. Z pohledu ekonomické výkonnosti lze považovat Brno (a v širším pojetí Brněnskou metropolitní oblast) za druhý největší ekonomický pól růstu v České republice, a to hned po hlavním městě Praze (a v širším pojetí Pražské metropolitní oblasti). K tomuto stavu také dopomohl výrazný příliv přímých zahraničních investic, kdy jejich celková kumulativní částka činila v roce 2018 téměř 60 mld. Kč. Kromě nesporných pozitiv je však třeba vnímat i možná negativa spojená s externí kontrolou lokální ekonomiky. Oceněním kvality lokální ekonomiky v Brně je i nadprůměrná mzda ve srovnání s republikovým průměrem – v roce 2019 činila necelých 39 000 Kč.

Zhruba tři čtvrtiny ekonomicky aktivního obyvatelstva jsou zaměstnány ve službách, zbytek pak v průmyslu a stavebnictví (význam zemědělství je zanedbatelný). Na území města bylo v roce 2019 registrováno zhruba 140 000 ekonomických subjektů, mezi nejvýznamnější zaměstnavatele patří zařízení zdravotní a sociální péče, vysokoškolská a vědecká pracoviště a orgány veřejné správy.

Brno je po Praze též druhým nejatraktivnějším trhem z hlediska nabídky a poptávky po kancelářských prostorách, jejich celková nabídka dosáhla na konci roku 2019 zhruba 625 000 m² a trend značí další a stabilní růst. Nejrozsáhlejší plochy kanceláří jsou lokalizovány v centrální části města či poblíž klíčových prvků dopravní infrastruktury (Spielberk Office Centre, Campus Science Park, Brno Business Park). Na kancelářské prostory jsou přestavovány (regenerovány) rozsáhlé plochy dřívějších výrobních areálů, typicky například Zbrojovka a Vlněna. Mezi nové prvky na trhu s kancelářskými prostory patří tzv. coworkingová centra, kterých se ve městě nachází zhruba deset (největším je Impact Hub Brno).

V rámci rozvoje progresivních ekonomických oborů a subjektů se město i nadále orientuje na moderní strojírenství a elektrotechniku, již zmíněné informační a komunikační technologie a též life sciences. Mezi klíčové subjekty v tomto směru patří IBM Global Services Delivery Center Czech Republic, OHL ŽS, Notino, Red Hat Czech či Thermo Fisher Scientific Brno.

S rozvojem komunikačních technologií je stále častější využívání různých typů plovoucích pracovišť, sdílených pracovních prostorů, startovních výrobních prostorů (inkubátorů) apod. Jejich dostředivé spolupůsobení vede často k vytváření oborových klastrů (kreativní klaster, technologické parky, centra služeb apod.), které mohou přispět k posílení identity jednotlivých čtvrtí nebo lokalit.

V posledních pěti letech (2014 až 2019) vykazoval pozitivní tendenci i trh práce, kdy se snižovala celková nezaměstnanost (včetně osob vyžadujících zvýšenou péči při zprostředkování zaměstnání) a rostl počet volných pracovních míst. Tento trend však v březnu 2020 zásadně narušila pandemie nemoci COVID-19, jejíž ekonomické důsledky jsou zatím spíše odhadovány (přesto lze s vysokou pravděpodobností předpokládat výrazné zvýšení nezaměstnanosti společně s propadem HDP a rostoucí mírou zadluženosti). Významnou roli při uplatnění na trhu práce stále hraje nejvyšší dokončené vzdělání. I když tento aspekt v čase pozvolna oslabuje, stále platí zákonitost, že čím vyšší stupeň dosaženého vzdělání, tím vyšší šance na kvalitní uplatnění na trhu práce.

Pozitivnímu vývoji ekonomiky před příchodem pandemie nemoci COVID-19 odpovídá i rating města, vývoj jeho daňových příjmů a rozpočtu. Agentura Standard & Poor's hodnotila v roce 2019 hospodaření města známkou AA-, zatímco agentura Moody's pak známkou Aa3. Daňové příjmy města čítaly v roce 2019 zhruba 11,5 mld. Kč, a představovaly tak daňovou výtěžnost na obyvatele zhruba 30 000 Kč. Rozpočet města byl v posledních letech spíše přebytkový, v roce 2019 činil 15,5 mld. Kč.

Pozitivní vývojové aspekty

- pokračující terciarizace ekonomiky, tedy růst nejdynamičtějších sekcí ekonomických činností
- výrazné zastoupení progresivních odvětví se vzdělanou pracovní silou
- rostoucí význam Brna jako pracovního centra
- formování nových forem pracovišť se sdílenými prostory a minimalizací negativních vlivů na své okolí
- propojení vědy s aplikační komerční sférou
- atraktivita trhu z hlediska poptávky a nabídky kancelářských ploch

Potenciály města:

- zvýšení migrační atraktivity Brna pro kvalifikovanou pracovní sílu ze starých členských zemí EU
- navýšení příjmů města v důsledku přesunu obvykle bydličního obyvatelstva do kategorie osob s trvalým pobytem
- udržení špičkových a vysoce kvalifikovaných pracovníků a absolventů ve městě

Negativní trendy

- nedostatečná polyfunkčnost území generující značné nároky na investice do dopravní infrastruktury
- problém s uplatněním na trhu práce u osob sociálně vyloučených či osob sociálním vyloučením ohrožených
- vyšší nezaměstnanost v sociálně vyloučených lokalitách v prostoru MČ Brno-Židenice, MČ Brno-střed, MČ Brno-sever
- dramatický růst cen stavebních pozemků od roku 2007, relativně nejvyšší ze všech krajských měst, v důsledku vyčerpanosti zastavitelných ploch v ÚPmB v kombinaci se zdoluhavým a komplikovaným územním a stavebním řízením

Rizika rozvoje:

- formování duální sociální struktury města
- vliv územně-koncentrované podoby kancelářských ploch na nižší sociální kontrolu území
- zvyšující se míra neobsazenosti kancelářských ploch v důsledku snížené poptávky (vliv pravděpodobné budoucí ekonomické krize)
- zvyšování nezaměstnanosti v důsledku ekonomické krize způsobené pandemií COVID-19
- pokračující deformace trhu se stavebními pozemky v důsledku zastaralosti ÚPmB

Tabulky

Tab. 1 Počet obyvatel, zaměstnaných a obsazených pracovních míst v krajských městech ČR v letech 1991, 2001 a 2011

Krajské město	Počet obyvatel			Počet zaměstnaných			Obsazená pracovní místa		
	1991	2001	2011	1991	2001	2011	1991	2001	2011
Praha	1 214 174	1 169 106	1 268 796	648 993	592 180	582 574	741 264	725 873	789 156
Brno	388 296	376 172	385 913	203 763	175 019	170 791	252 045	226 794	243 535
Ostrava	327 371	316 744	296 224	172 268	131 699	121 288	223 245	164 220	167 348
Plzeň	173 791	166 118	170 322	93 223	79 333	76 493	113 249	98 130	104 531
Liberec	101 162	99 102	102 754	56 526	49 460	45 041	56 396	54 096	54 250
Olomouc	102 786	102 607	101 003	55 265	47 829	45 670	68 475	65 558	68 170
Hr. Králové	99 917	97 155	94 314	54 648	47 240	41 947	66 106	60 845	60 361
Pardubice	94 610	90 889	90 767	52 389	44 028	41 756	60 275	51 977	55 730
Ústí n. Labem	98 178	95 436	93 000	54 908	43 302	36 941	60 401	46 837	43 953
Č. Budějovice	97 243	97 339	93 715	53 631	47 815	42 680	65 609	64 961	65 616
Zlín	81 146	78 833	75 318	45 364	38 840	33 931	55 663	48 864	44 272
Jihlava	51 831	50 702	50 075	28 339	25 221	22 572	33 985	34 283	36 377
Karlovy Vary	56 054	53 358	48 639	30 786	25 679	20 147	31 746	29 557	33 730

Zdroj: ČSÚ, 1991, 2001, 2011; úprava KAM

Tab. 2 OPM na 1 000 zaměstnaných osob / obyvatel a saldo dojížd'ky v krajských městech ČR v letech 1991, 2001 a 2011

Krajské město	OPM na 1 000 zaměstnaných			OPM na 1 000 obyvatel			Saldo dojížd'ky		
	1991	2001	2011	1991	2001	2011	1991	2001	2011
Praha	1 142	1 226	1 355	611	621	622	92 271	133 693	188 426
Brno	1 237	1 296	1 426	649	603	631	48 282	51 775	68 053
Ostrava	1 296	1 247	1 380	682	518	565	50 977	32 521	43 703
Plzeň	1 215	1 237	1 367	652	591	614	20 026	18 797	26 563
Liberec	998	1 094	1 204	557	546	528	-130	4 636	8 285
Olomouc	1 239	1 371	1 493	666	639	675	13 210	17 729	21 645
Hr. Králové	1 210	1 288	1 439	662	626	640	11 458	13 605	17 532
Pardubice	1 151	1 181	1 335	637	572	614	7 886	7 949	13 233
Ústí n. Labem	1 100	1 082	1 190	615	491	473	5 493	3 535	6 266
Č. Budějovice	1 223	1 359	1 537	675	667	700	11 978	17 146	22 038
Zlín	1 227	1 258	1 305	686	620	588	10 299	10 024	9 759
Jihlava	1 199	1 359	1 612	656	676	726	5 646	9 062	13 502
Karlovy Vary	1 031	1 151	1 674	566	554	693	960	3 878	13 583

Zdroj: ČSÚ, 1991, 2001, 2011; úprava KAM

Tab. 3 Počty registrovaných ekonomických subjektů v Brně v letech 2009 až 2019

Počty zaměstnanců		Rok					
		2009	2011	2013	2015	2017	2019
Celkem		117 062	124 040	125 697	130 898	135 794	139 745
v tom	neuvedeno	66 776	71 125	74 746	79 398	83 019	84 552

Počty zaměstnanců		Rok					
		2009	2011	2013	2015	2017	2019
	bez zaměstnanců	34 322	37 065	35 062	35 183	35 678	37 525
	1–5	10 863	10 802	11 102	11 465	11 979	12 540
	6–9	1 762	1 735	1 697	1 710	1 819	1 749
	10–19	1 595	1 611	1 458	1 475	1 565	1 595
	20–24	346	337	336	346	348	357
	25–49	678	665	623	632	665	687
	50–99	366	358	339	360	380	387
	100–199	190	180	174	175	175	183
	200–249	38	37	37	31	30	31
	250–499	63	66	70	69	74	74
	500–999	40	37	35	35	40	39
	1 000 – 1 499	9	7	6	6	10	14
	1 500 – 1 999	3	4	1	1	2	1
	2 000 – 2 499	1	2	1	3	2	3
	2 500 – 2 999	2	3	2	1	1	1
	3 000 – 3 999	5	3	4	4	2	3
	4 000 – 4 999	1	0	1	2	3	1
	5 000 – 9 999	1	2	3	2	2	3
	10 000 a více	1	1	0	0	0	0

Zdroj: ČSÚ, 2020

Tab. 4 Zaměstnanost cizích státních příslušníků v Brně na přelomu let 2019 a 2020

Pořadí	Stát	Celkem zaměstnaných cizinců		Forma zaměstnání	
		abs.	%	zaměstnanci	podnikatelé
1.	Slovensko	22 036	46,6	20 281	1 755
2.	Ukrajina	7 559	16,0	6 605	954
3.	Rumunsko	2 426	5,1	2 351	75
4.	Rusko	1 448	3,1	1 357	91
5.	Bulharsko	1 387	2,9	1 325	62
6.	Vietnam	1 237	2,6	545	692
7.	Maďarsko	979	2,1	911	68
8.	Polsko	963	2,0	886	77
9.	Itálie	609	1,3	551	58
10.	Indie	516	1,1	506	10
CELKEM		47 238	100,0	42 613	4 625

Zdroj: ÚP ČR, 2019

Tab. 5 Základní charakteristika trhu práce v Brně v období let 2014 až 2019 (vždy k 31. 12.)

Rok	Uchazeči o zaměstnání		Podíl nezaměstnaných osob (%)	Volná pracovní místa	Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo
	celkem	dosažitelní			
2014	22 501	21 694	8,8	1 524	14,8
2015	19 526	18 723	7,6	3 233	6,0
2016	17 516	16 501	6,7	3 809	4,6
2017	13 296	12 134	5,0	6 336	2,1
2018	11 521	10 380	4,3	8 245	1,4
2019	10 235	9 035	3,7	10 947	0,9

Zdroj: ÚP ČR, 2019

Tab. 6 Uchazeči o zaměstnání z řad znevýhodněných skupin osob na trhu práce v Brně v období let 2014 až 2019 (vždy k 31. 12.), % = podíl dané skupiny na všech uchazečích o zaměstnání

Rok	Dlouhodobě nezaměstnaní		Osoby ve věku 50 let a více		Absolventi		Osoby zdravotně postižené	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
2014	11 159	49,6	5 864	26,1	903	4,0	1 830	8,1
2015	9 670	49,5	5 378	27,5	695	3,6	1 830	9,4
2016	8 424	48,1	4 994	28,5	476	2,7	1 710	9,8
2017	5 900	44,4	4 181	31,4	326	2,5	1 485	11,2
2018	4 239	36,8	3 693	32,1	322	2,8	1 324	11,5
2019	3 293	32,2	3 295	32,2	282	2,8	1 179	11,5

Zdroj: ÚP ČR, 2019

Tab. 7 Rating hospodaření města Brna dle mezinárodních ratingových agentur v období let 2009 až 2019

Rok	Mezinárodní ratingová agentura	
	Standard & Poor's	Moody's
2009	A-	A2
2010	A-	A2
2011	A	A2
2012	A+	A2
2013	AA-	A2
2014	AA-	A1
2015	AA-	A1
2016	AA-	A1
2017	AA-	A1
2018	AA-	A1
2019	AA-	Aa3

Zdroj: Standard & Poor's, 2019, Moody's, 2019